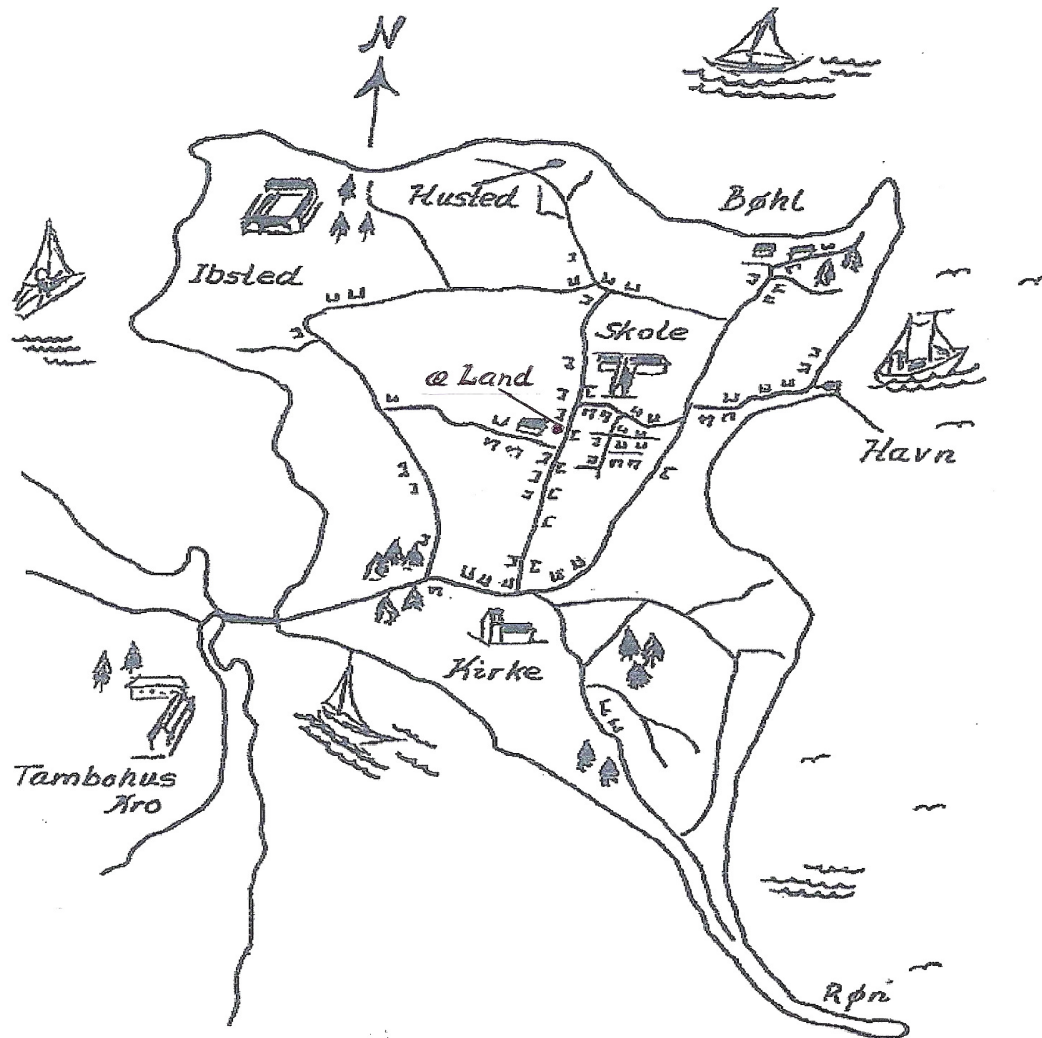

Opp i æ Land o' Jegind

Barndomserindringer fra årene 1933 – 1949

Af Christen Filskov

Opp i æ Land o' Jegind.

Erindringer fra min barndom i årene 1933 – 1949.

Omtrent midt på den lille Limfjordsø Jegindø blev der omkring år 1900 opført et lavt rødstenhus. Dette hus blev i 1926 købt af min far Peder Filskov Nielsen, der den 10. februar 1929 blev gift med min mor Mette Cathrine Møller og der blev jeg født den 6. maj 1933. Far var fra første færd blevet kaldt Filskov og det var grundlaget for at vi 50 år senere kunne få navnehævd til at føre familienavnet Filskov.

Om øen kan der fortælles at den er ca 8 km² stor og var befolket med ca 800 indbyggere i 1930'erne. Øen blev i 1915 gjort landfast med Thyholm via en dæmning ved det tidligere færgested til Tambohus. Opfyldningen til dæmningen var taget fra skrænten mod nord, hvor der blev efterladt en udgravning, som efterfølgende var tilplantet med bjergfyr. Det var et yndet legested når vi var til fødselsdag hos kammerater i nærheden. Det blev fortalt at der gik umådelig meget opfyldning til, da der var meget blød bund. Når de om aftenen havde fyldt op langt ud kunne de om morgenen begynde forfra for så meget var det sunket.

Derudover var der et mindre færgeri med en motorbåd i øens nordlige udkant ved Bøhløre og over til Mors ved Hester Odde og Gammellund. Jeg har én gang været med frem og tilbage. Det var i 1949 hvor der var byjubileum i Nykøbing Mors og hvor jeg havde fået lyst til at se på det. Jeg havde så cyklen med over og det blev en god dag.

Trods øens mindre størrelse var der en del stedsbetegnelser som blev brugt i daglig tale, da der ikke på det tidspunkt var nogen gade- eller vejnavne. Jeg nævner dem i flæng: Yvsted, Ulkjær, Hu'sted, Narskov, æ Naerbak, Bøhl, Bøhløre, æ Havn, æ Østefywer, æ Østevej, æ Så'nkrog, Østen æ Kjar, æ Røn med Skalbjar, æ Røntap, æ Uh'gravning, ve' æ Kjærk, æ Mejerikvej, opp i æ Land. Og så var der småsøerne: æ Kringelkjar, æ Bjærgo'dam, Lillefywer. Vejnettet var på hele øen grusveje. Først efter krigen sidst i 40'erne havde sognerådet ladet fremskaffe en vejtrømler - et ordentlig monstrum - og med lokal arbejdskraft blev de mest trafikerede veje asfalteret med en noget ujævn belægning.

Øens befolkning var opdelt i to større grupper, nemlig landmændene og fiskerne. Derudover var der selvfølgelig også håndværkere af alle slags og en del småhandlende samt præst, to degne og postbude. Der var også mejeri med bestyrer og øen havde eget privatejet elektricitetsværk. I dagligdagen mærkede man ikke noget til denne opdeling, alle var ligemænd, men til sognerådvalg var der altid kamp om hvem der kunne vinde majoriteten, landmændene eller fiskerne.

Her voksede jeg op sammen med min tre år ældre bror i et trygt og godt hjem sammen med mine forældre der begge var hjemmearbejdende. Far var øens træskomand og skomager med handel af alle slags fodtøj samt reparationer af diverse ting i læder, skind og stof vedrørende landbrug og især fiskernes olietøj. Endvidere forhandlede han også tobaksvarer fra Petersen & Sørensen, Horsens. Mor havde et job som hjemmesyerske for min bedstefar og senere min morbror, der drev et ikke ubetydeligt herreskrædderi i Hvidbjerg på den tid.

Jeg oplevede øens befolkning som et lille trygt samfund der trods dæmningsforbindelsen til Thyholm stadig levede som et øsamfund hvor alle fulgte med i hvad der skete og deltog i hinandens sorger og glæder. Det var ikke nyfiken nysgerrighed, men ærlig kommen hinanden ved på godt og ondt.

Fra min tidligste barndom har jeg enkelte erindringer. Den tidligste er en situation ved middagsbordet (udtræksbord i køkkenet), hvor jeg sad i min barnestol og ikke ville spise maden som bestod af hvidkål i en eller anden tilberedning. Min mors tålmodighed slap formentlig op, for hun hev mig op af stolen og tog mig med ind i soveværelset hvor jeg fik et par klask i bagen og derefter blev sat tilbage i stolen med besked på i det mindste at smage på maden. Det skete så under megen skrig og skrål. Det er den eneste gang jeg husker at have fået smæk af min mor. Hændelsen har måske den forklaring at mine smagsløg ikke tålte kålsagen og dette eller selve oplevelsen er måske årsag til at jeg den dag i dag ikke er vild med mange kålretter. Dog spiser jeg i dag med glæde stuvet hvidkål drysset med kanelsukker og med frikadeller eller medisterpølse som tilbehør. Også brunkål med farsbolle eller flæsk kan gå an.

Ellers husker jeg årene indtil min skolegang begyndte 1. april 1940 som værende en dagligdag uden de store bekymringer. På bagsiden af huset var der en flisebelagt plads som vi kaldte "æ gå'r". Det lå bagud fra bryggerset og krogen mellem hovedhuset og udhusbygningen. Denne var blevet tilbygget en gang først i 30'erne og indeholdt vaskehus, lokumsrum, kulrum og hønsehus. Hønsegården lå bagud i forlængelse af udhusbygningen hvor der også var et nedgravet, støbt møddingsrum med afdækning af træbrædder hvori der var en oplukkelig lem. Møddingen blev brugt til al vegetabilsk affald fra havebruget såsom kartoffeltoppe og -skræl, rabarberblade, gulerodstoppe, ærtebælge, kålblade mv. Far havde fået lavet en stor sandkasse der lå lige op til fliserne. Hen over sandkassen var også opsat en ret høj og solid gyngestativ med to gynger, der blev flittigt brugt såvel af os to brødre som af nabolagets børn, hvoraf der var en 5 - 6 stykker. Men ellers foregik legen også udenfor sandkassen hvor vi legede skjul og alle de andre kendte børnelege. Om efteråret når havejorden var blevet befriet for afgrøderne gravede vi huller og konstruerede små huler.

En tildragelse som jeg med sikkerhed kan tidsbestemme er min koppevaccination, der ifølge Koppeattesten fandt sted den 27. april 1937 og foregik i skolestuen og blev foretaget af embedslægen. Jeg ser ham stå med vaccinationskniven som han først flamberede og dernæst dyppede i væsken og foretog de to små snit på min overarm. Jeg stak i at tude ligesom alle de andre børn før mig havde gjort, for der var en del andre børn med mødre til stede, ja det foregik nærmest på samlebånd.

Den næste erindrede begivenhed som med bestemthed kan dateres er Oddesundbroens indvielse den 15. maj 1938. Hele min mors familie fra Hvidbjerg var draget af huse og vi stod i en rimelig god afstand fra begivenheden da Kong Christian den 10. foretog indvielsen og satte sig ind i toget der kørte over broen. Jeg kunne se det hele, da jeg stod på en solid spadserestok som far og en af de andre holdt op imellem sig. Der var en masse mennesker, beskrevet som 40.000 i litteraturen. Da broens 50 års jubilæum blev fejret i 1988 var vi også kørt fra Holstebro og derop. Også dengang var der mange mennesker og der blev kørt både veteranog og veteranbiler over broen ligesom alle tilskuere selvfølgelig også skulle en tur over med en del honoratiores i spidsen. Der var også opvisning af folkedansere midt på broen hvor vi tilfældigvis stod og det var pudsigt som det kunne mærkes at broen gængede i takt med at danserne hoppede. Endelig var der en sportsflyver – vist også veteran – der fløj hen over broen og fortsatte i sydlig retning mod Humlum Strand, hvor vi imidlertid på afstand kunne konstatere at den styrtede ned og gik i brand. Trist at det skulle ende sådan for piloten. Det viste sig senere at det drejede sig om en fotograf der var ude at fotografere begivenheden fra luften.

Det var også i 1938 at min bedstefar, Christen Møller, giftede sig med nabokonen Maren Morsing. Jeg tror det foregik på Bornholm og med nogle venner som indbudte vidner. Jeg husker tydeligt da de kom hjem fra bryllupsrejsen at de blev modtaget hos moster's hvor familien var

samlet og de blev gratuleret. - Det var vist ikke særligt hjerteligt og velment, da dette ægteskab ikke bekom børnene vel. Hvad det ligger i ved jeg ikke, men det skyldtes nok ting fra fortiden som jeg ikke har kendskab til. Bedstefar havde i nogle år efter bedstemors død i 1933 boet i en lejlighed ovenpå hos moster's, men flyttede nu hen til Maren i hendes hus, der altså var naboejendom til skrædder-forretningen, som Alfred havde overtaget i forbindelse med giftermål med Jane i 1933. Jeg for mit vedkommende husker dem som søde, rare og hyggelige mennesker, hvor vi børn blev vel modtaget og syntes det var spændende. Maren, der var enke, drev en lille butik med sæbeprodukter og deslige - vist ikke en Tatol, men noget i stil med disse forretninger. Hun havde bl. a. også en del legetøj, og det var spændende når der op mod jul var udstilling af disse ting for at lokke kunder til. Indtil de flyttede til Strib først i 40'erne var familien altid samlet hos dem til juleaften. Jeg husker især én, hvor jeg havde fået en legetøjspistol der skød med pile med en sugekop i "spidsen". Den brugte jeg mange timer med at skyde til måls mod en malet dør på så lang afstand som muligt. Et andet år fik jeg en Zepeliner, der kunne trækkes op og ophængt i en snor kunne flyve i rundkreds. Det var jo ikke hverdags med den slags gaver, og derfor var man altid spændt på hvad gaven fra moster var, da det som regel var derfra legetøjet kom. Gaverne fra mor og far var som regel nyttegaver, såkaldte bløde pakker.

Det var også her hos dem at bedstefars 70 års fødselsdag blev holdt den 13. december 1939 med hele familien samlet. Gaven fra familien var et dobbeltkapslet lommeur i gulddublè. Da han havde pakket den ud var jeg nysgerrig efter at se nærmere på den og han tog mig op på sine knæ og viste den frem. Så sagde han, at da jeg var den eneste der var opkaldt efter ham så skulle jeg have den, når han engang ikke var mere. Det er derfor den i dag hænger her på sin søm og venter på sin arvtager, Mie, der er født på samme dato i 2000. Der går for øvrigt en lille historie om episoden. Da Jane, der er meget slagfærdig, hørte hans udsagn udbrød hun, at "så skulle Peder have betalt noget mere til den!"

Men så oprandt skolegangen på Jegindø, som begyndte pr 1. april 1940 og varede til sommerferien 1946. Vinteren forinden havde jeg fået en ABC som jeg forventedes at kunne inden jeg begyndte i skolen. Det drejede sig om at kunne alfabetet. Det gik nu meget godt. Skolen var organiseret efter den gamle skoleordning fra før 1937 med modifikation. Den var inddelt i fire klasser 1. - 4. hvor 1. og 3. gik samme dag og ligeledes 2. og 4 samme dag. Eleverne gik så i skole hver anden dag, om sommeren fra 8 - 15 og om vinteren fra 9 - 16 begge med en times middagspause hvilket betød at os der boede nærmere skolen kunne nå hjem og spise til middag mens de der boede længere væk måtte have madpakker med. I den nye skole var der et spiselokale med bord og bæk hvor det kunne foregå.

Skolelokalerne lå i to selvstændige bygninger med hver sin legeplads. Mellem legepladserne var der en bred gang og efter middagspausen skiftedes lokaler mellem de to klasser. Ved begge skolelokalerne var der beboelse for de to skolelærere med deres familier. Der var ingen gymnastiksal, skønt den ene skole var forholdsvis nybygget, så vi havde ingen form for gymnastik eller anden legemsøvelse i skoletimerne. Vores energiudfoldelse foregik på de to legepladser med leg og boldspil i frikvartererne, der virkelig var af kvarters varighed. Klasselokalerne var indrettet med 2-mandspulte hvor pigerne sad nærmest vinduerne og drengene nærmest døren.

Skolefagene var skriftlig dansk, læsning, regning, bibelhistorie incl. katekismus som udenadslære, salmevers som udenadslære, danmarkshistorie, geografi og naturhistorie. Når man begyndte i skolen i 1. klasse gik man sammen med ca halvdelen af årgangen fra foregående år. Delingen skete efter karakterer, således at den bedste halvdel af en årgang kun gik i 1. klasse et år og derefter to år i de øvrige klasser. Modsætningsvis gik den dårligste halvdel to år i

første klasse og derefter to år i de næste klasser indtil 4. hvor de kun gik et år. Skolegangen var altså i alt på syv år.

Oprykning skete hvert år pr. 1. april hvor der blev afholdt eksamensdag, hvortil skolekommissionen var mødt frem og overværede overhøringen i timerne. Alle eleverne var i stiveste puds til denne dag, der nærmest var at betragte som en højtids- og festdag. Efter afslutningen fik eleverne udleveret karakterbøgerne og så gik det hjemad i fuld firspring. Der var tradition for at man så hjemme fik belønning for indsatsen med et lille beløb som straks derefter blev omsat til is og slik hos bageren. Karakterernes samlede sum var afgørende for hvor man skulle sidde det næste skoleår. Det var sådan at den med højeste karaktersum sad øverst, d.v.s til venstre på første pult. Det prøvede jeg vist kun et år, ellers varierede jeg mellem 2., 3. og 4. pladsen. På førstestepspladsen sad som regel Leo Wollesen. Derefter vi andre, Peter Trap, Cilius Trap, Aksel Kjærgaard, Ole Kynde m.fl

Skoledagen begyndte med morgensang før man gik over til undervisningen. I de små klasser foregik skriftlige arbejder på skiffertavler med grifler og viskeklud. Senere fik vi udleveret skrive- og regnehæfter.

Lærerne var førstelærer Josef Jensen Kjelde der boede i den nye skole. Foruden at være lærer var han også kirkesanger, kordegn og kirkebogsfører. Han spillede gerne violin og vi sang af og til i timerne, velsagtens for at afbryde indlæringen en smule. Han var fra landet, og skønt yngre med skolesøgende børn gik han om vinteren i sivsko inde i klassen. Det skete at han satte dem og hvad havde han på fødderne? ”Stunthoser”, d.v.s. strømper uden fodstykke, men kun oversiden af foden dækket og så med en løkke om tå nummer to.

Andenlæreren var lærer Jensen. En lidt grå og kedelig person men ellers venlig nok, måske var han sygelig. I hvert fald døde han omkring 1944 og i stedet fik vi lærer Finderup. Han kom vist lige fra seminariet og var en frisk ung mand og nygift. Han kunne være lidt ilter og opfarende så vi syntes at ham skulle vi vist passe på ikke at blive uvenner med. Han var vist også en ivrig jæger og han var helt sikkert også med i modstandsbevægelsen. Der skete det tragiske for parret at de fik tvillinger som døde straks ved fødselen. Som den stolte mand han var så vi ham om eftermiddagen gå med kisten med de to børnelig i på skulderen fra skolen og op til kirken, en tur på ca halvanden kilometer. Det gjorde et vist indtryk.

Skolegangen var udelukkende i skolen. Efter forudgående annoncering skete det undtagelsesvis om sommeren at vi fik lov at komme til fjorden og bade og spille fodbold. Det foregik ved ”Æ øste fywer”, hvor vandet var meget smult og børnevenlig. Fodbolden blev spillet på et fladt engareal, hvor der også ind imellem gik græssende køer, hvorfor der også var kokasser, ligesom der kunne være rugende viber, hvor vi forsigtig flyttede rederne udenfor banen. Indtil efter krigen (eller måske lidt før) var det også der hvor idrætsforeningens fodboldhold afviklede deres kampe, både trænings- og klubkampe. Engen var ejet af faderen til en af spillerne, Peter Jensen (P’jenyv kaldet, da han altid kneb det ene øje sammen, formentlig p g a en skade). Han var holdets store målmand og foruden husker jeg nogle af de gamle spillere som Ebbe Kjær, Klemmensen (Trillingsgård), Børge Jensen og nogle Laurberg’er.

Om vinteren gik vi til gymnastik i husflidsskolen. Jeg erindrer ikke at den længere blev brugt til det formål som den var etableret til. Der var en sal som blev brugt til møder og nok mest til gymnastik og hvor der var de forskellige gymnastikredskaber og gulvmadrasser til spring. Den lå i umiddelbart nærheden af skolen, men det var kun i fritiden vi kom der. Udover børneholdene var der også både pige- og karlehold og der blev holdt nogle vældige afslutningsopvisninger om foråret. Udover skolens middagspause på 1 time var der frikvarter for hver time hvor alle skulle ud på legepladserne til boldspil og leg såsom forskellige former for tagfat, hoppelege og lignende. Ved den nye skole var der endvidere et legestativ og vippe.

I dårligt vejr måtte vi godt være inden døre og da gik noget af tiden med at bytte frimærker og glansbilleder. Vi havde dem gemt i gamle regnehefter hvor siderne var foldet en gang ind til midten så der dannedes en slags lomme. Med glansbilleder havde vi en særlig leg med tab eller vind. Det gik ud på at man med et billede stak den ned mellem folderne, og hvis der var et billede i den pågældende fold fik man den. Var lommen tom måtte man aflevere sit billede. Det påhvilede indehaveren at der var et vist antal billeder i heftet, for ellers var der jo ingen der ville prøve lykken hos ham/hende.

Skoleudflugter var der ikke meget af under krigen, men jeg kan da huske at vi én gang var på udflugt til Søndbjerg Strand. Befordringen foregik i jumber, charabanger og lignende hestekøretøjer med forspand som blev stillet til rådighed og kørt af øens landmænd, som havde sådanne stadskøretøjer.

Ø-samfundets største samlede bebyggelse var midt på øen ”Æ land”. Her var 4 købmænd, smed, frisør, trikotageforretning, cykelhandler, skomager, bager, murer, tømrer, vognmand, bødker, telefoncentral, mejeri og el-værk.

Forretningernes åbningstid om hverdagen var overalt fra tidlig morgen til kl 18.00, om lørdagen dog til kl 20.00. Om søndagen var der lukket undtagen hos bageren.

Øens største købmandsforretning var hos Chr. Petersens, der senere blev overtaget af sønnen Thøger. I forretningen var der foruden den anden søn, Ejnar, også en kommis, ligesom fru, Esther, også hjalp til i perioder. Alt ekspedition skete efter ordre, enten mundtlig eller efter kontrabog. Mel, gryn, sukker o lign blev afvejet på stedet, ligesom ost, leverpostej og kaffe. Kaffen var friskmalet fra egen kaffemølle. Dog var der også mærkevarer som OTA solgryn og FOSKA ligesom RICHs og DANMARK's kaffeerstatning. Havregrynsposer indeholdt samlemærker som kunne omsættes til små læsebøger, hvoraf vi da fik samlet en del. Kaffemærkerne var små billeder med forklarende tekster som vi klæbede ind i særlige albums. Der var også ”blaa baand” kaffeerstatning fra Skive, hvor man for kuponer fik et ”blaa baand emblem”, så var man blå ridder. Sortimentet var en såkaldt blandet landhandel, men der var også udsalg af apotekets håndkøbsvarer, der blev opbevaret i aflåst glasskab. Derforuden var der også indsamling og handel med æg og i bagbutikken var der pumpe til husholdningssprit og petroleum, som blev fyldt i medbragt emballage. Oppe under loftet i butikken hængte forskellige brugsting til landbrug og husholdning i blikvarer, grimer o. lign. Langs den ene sidevæg var der en længere træbænk hvor man kunne sidde og vente på at den afleverede ordre i kontrabogen eller andet blev ekspederet. Her kunne især ældre folk sidde og få en god sludder med hinanden.

Endelig drev de grovvarehandel, d.v.s. korn og foderstoffer, gødning, trælast, maling, søm og skruer, kul, koks og briketter og senere også flaskegas. Udenfor ud mod vejen var der en benzintank fra ESSO, hvor oppumpning fra standen skete med håndsving til standglas med 5 liter ad gangen. Der kunne ikke købes øl eller andre stærke drikke. Det gjaldt hele øen, at der ikke var nogen som havde bevilling til handel hermed og i det daglige blev der nok ikke nydt noget særlig af disse nydelsesvarer. Men der kunne da altid sendes bud efter det, så den ”tørlægning” var efterhånden illusorisk.

De andre købmænd havde vist mest kun almindelige købmandsvarer, dog havde Harald Lauritsen også en del varer til fiskere. Det havde nok sin grund i at hans far var den kendte J. P. Lauritsen som havde været en meget ivrig forkæmper for anlæggelsen af fiskerihavnen. Han havde også benzinforhandling for BP.

Ved siden af købmands-forretningen men i samme bygning havde søsteren Margrethe lingeriforretning med alskens indenfor metervarer, broderier, sytilbehør o lign. Hun drev denne forretning til vist langt op i 1980'erne. Da forretningen blev lukket var der en valfarten af kunder

der ville sikre sig nogle af de gamle effekter der stadig var på lager og som nærmest var kuriosum og i hvert fald helt ude af eftertidens trend.

Oppe ved kirken lå der på en lille sidevej også en butik indenfor strikvarer og garner. Den var ejet af to enlige damer og blev kaldt for ”opp ve æ piger”. De forarbejdede strikvarer af alle slags og leverede blandt andet de lange strikkede hoser som vi børn gik med om vinteren i 30’erne og måske senere. I brug blev de holdt oppe af strømpebånd, som op over lårene var hæftet til livstykket, der som en slags korset blev knappet om livet på os børn. Udenover blev der båret korte bukser holdt oppe med seler. På overkroppen skjorte eller uldtrøje. Sidstnævnte gik der nogen tid med at vænne sig til efter iklædningen om efteråret/vinteren, da de kradsede gevaldig omkring halsen. Det var også her ”ve æ piger” at damerne fik opmasket deres silkestrømper som dengang var moden og hvor der ikke sjældent løb en maske.

Hos Julius’s (efternavn?) var der vist kun kolonialvarer, samt lidt garn og trikotage. Der var en voksen medhjælper som deltog i forretningen men som også var ”smørstikker”. D.v.s han var smørudtager på mejeriet og skulle udtage prøver til fødevarekontrol eller hvad det nu hed dengang. Han havde en anden lille bibeskæftigelse idet han i sin fritid var fodbolddommer. Imellem os børn hed han aldrig andet end ”Stikkeren”.

Forretningen lå i den ejendom hvor der stadig er en lokal butik, vist den eneste der er tilbage på øen. Den er senere for resten også blevet kaldt ”hos pigerne” fordi det var et par lokale damer der drev den. Sådan er der så meget i det lille samfund der får navn efter en eller anden tilfældighed eller hændelse.

Den sidste købmand var L.P.A.Gade, men det var en meget lille butik. Udover købmandshandlen drev han ved siden af et lille landbrug med én ret stor sort hest som han brugte til det meste markarbejde. Han havde et par voksne hjemmeboende børn, Dorthea og Peder. Peder, var lidt egen, men en skikkelig fyr. De havde et mindre jordstykke henne ved skolen og når de skulle så roer der, skete det med en lille enradet såmaskine som Peder trak og farmand styrede. Et lidt sælsomt syn, trods alt, når de kom gående hen igennem ”æ land” til og fra arbejdet.

På havnen, der blev indviet i 1939, var der også et par butikker og et handelsliv for sig som mest henvendte sig til fiskerne og vist mest bestod af proviantering af fiskefartøjerne. Det ligger udenfor mit emne, da mit kendskab hertil ikke er af så indgående.

Der var mange fiskerbåde hjemmehørende i havnen. Jeg har én gang været med ude at røgte garn sammen med et par andre drenge hvis far var fisker. Vi sejlede ud tidlig om morgenen og fik lov til ind imellem at styre båden hvad vi var meget stolte af. Det var bundgarn det drejede sig om og vi sejlede fra det ene til det andet og så hvordan fangsten blev trukket op og fyldt over i sjægten som blev trukket med rundt og senere over i den indbyggede dam midt i båden.

Hos smeden var der som regel en del liv. Han forarbejdede alt indenfor faget og det var altid spændende at se på, f.eks. når han skoede heste eller smedede en jernring til landbrugshjul. Når ringen var tilpasset blev den varmet meget op i essen og lagt ud på en særlig hjulplads, hvor den så blev slået ned over træhjulet med egerne. Efter afkøling sad den urokkelig fast. Det var også hos smeden vi fik hulslebet vore skøjter så de rigtig kunne skære gennem isen. Når han havde pumper til reparation kom han som regel hen til far og fik lavet en ny pakning af læder, som jo var en forudsætning for at få vandet op.

Barber og frisør Johannes Pedersen’s var et samlingssted for alle øens mænd, og både fredag og lørdag aften kunne der være stuvende fuld på ventestolene og snakken gik lystig. Mange af mændene skulle barberes og ellers var det hårpragten der stod for tur. Der var to salonstole og når det gik hårdt til var en af hans døtre med i salonen til at sæbe ind og så kunne han lige mellem klipningerne ved den ene stol skrabe en gang skæg af ved den anden. Når vi drenge skulle klippes foregik det på en bred plade som blev lagt hen over armlændene på frisørstolen og så sad vi i passende højde for ham. Jeg kan stadig mærke det kildrende gys der gik igennem én når han til sidst

med den elektriske klipper skrabe en i nakken og ligesom lidt ned ad ryggen. Han havde en lille defekt med den ene skulder, men det generede ham tilsyneladende ikke i arbejdet. Mændene skulle sommetider købe et eller andet tys-tys som jeg ikke rigtig forstod dengang, men det er nu gået op for mig; det var kondomer. Johannes Pedersen var endvidere hønseavler og senere minkavler. Han blev også senere i en del år sognerådsformand.

Cykelhandler Madsen havde butik i en del af huset med trappe op til. I butikken var der et udvalg af såvel nye som istandsatte, brugte cykler og alskens tilbehør og batterier og pærer. Derudover forhandlede han også tobaksvarer og sodavand. Hans udstillingsvindue udmærkede sig ved juletid med en nisse i voksenstørelse som kørte på en cykel og i et tableau af vat og småhuse, træer mv kørte et elektrisk tog rundt. Det kunne vi børn stå måbende næsten i timevis og se på. Værkstedet lå i en lav tilbygning i plan med vejen. Her blev der ordnet alt vedrørende cykler, barnevogne, trækvogne og andet af mindre, rullende materiel. Det var formentlig også ham der havde konstrueret en trehjulet kørestol med håndbetjent kædetræk på forhjulet til øens krøbling, Josefsen, men derom senere.

Øens bageri blev drevet af bager Andersen og hans hjemmeboende søn Henry. Bageriet lå i den samme ejendom som i sin tid tilhørte min oldefar Mads Musholm Jepsen og hvor min bedstefar var vokset op. Der var dengang også mølleri, som for længst var nedrevet, vist efter brand. Forretningen var meget besøgt, da det var her man købte sit rugbrød og i nogen udstrækning franskrød. Derudover sødt brød og kager når der var særlig anledning dertil med kaffegæster. Også rundstykker og andet morgenbrød var en stor artikel om søndagen, hvor man kunne stå ud på vejen i kø for at købe ind. Der var selvfølgelig også slik og is på sortimentet. Jeg kan huske som et kuriosum at en rund mælke-hindbæris kostede 5 øre. Henry var meget musikalsk og spillede harmonika meget virtuost. Han var hvad man kan kalde øens spillemænd og spillede gerne rundt omkring til baller og andet. Han forblev ugift og ved sin død testamenterede han et større beløb til kirken til etablering af et klokkespil, som nu daglig lyder ud over øen med visse mellemrum.

Over for bagerens lå en ret stor villa med kvist og garage. Her boede fisker Anders Fogh med kone og børn. Konen drev en Tatol butik som lå i den nordre ende af bygningen. Udover sæbeprodukter og rengøringsartikler mm solgte hun også legetøj, og op til jul holdt hun udstilling af dette i bagbutikken, hvad nok kunne tiltrække os børn, - men nok se, ikke røre.

Tømmer P. Clemmensen var øens altnuligmand indenfor alt med bygningstømmer og -træ samt snedkeri. Der var ingen glarmester, så glasarbejdet hørte også under ham. Han var også specialist i at file save, så jeg har af og til været henne og få savklingen gjort fint skarp når brændesavningen stod for døren.

Murer Jørgensen havde vist bygget en stor del af øens huse af nyere dato, vist også det som vi boede i. Han byggede også nabohuset mellem os og cykelhandleren på den ledige grund som var en del af Agner Wollesens mark. Han havde en fast arbejdsmand og jeg husker stadig hvordan de lavede alt fra grunden, såsom at læske kalken i en jordgrube og håndblande cement i et stort blandetrug tømret sammen af brædder. Alle materialer blev kørt på trillebør og håndbåret af arbejdsmanden frem til det sted hvor de skulle bruges. Også op på stilladset blev materialerne båret i hænderne og på skulderen op ad stigen.

Hos Jørgensens var også øens telefoncentral. Det var konen der var centralbestyrer og det var for det meste hende eller datteren der passede omstillingsbordet. Der var vist ikke så mange abonnenter; mine forældre fik nr 35 sidst i 40'erne. Konen var dårligt gående, formentlig efter polio el. lign., men der var også en hjemmeboende, ugift datter, Birgitte, som senere tog over indtil det blev automatiseret. Birgitte og moderen var godt hjemme i hvad der rørte sig på øen, og hvis man havde ringet forgæves på et nummer kunne de tit fortælle hvad grunden var og måske stille om til det sted hvor vedkommende befandt sig. - god service, men nok ikke helt efter reglementet.

Udover datteren Birgitte havde murer Jørgensens også en søn, Laurids gift med Anna. De var vores nabo mod syd og drev en vognmandsforretning. Han havde et par lastbiler og en personbil indregistreret som "Lillebil" som datidens hyrevogne kaldtes. Han havde ansat en chauffør der boede i forhuset efter at Laurids selv havde bygget nyt garageanlæg bag det gamle med beboelse ovenover. Det var øens eneste vognmandsforretning og han besørgede alt indenfor transport. Nok mest kørsel af svin og kreaturer til slagteri i Struer, men også kørsel af brændsel, korn, foderstoffer og gødning. Under krigen holdt han lastbilen kørende med påmonteret gasgenerator som drivmiddel, da benzin var rationeret og kun til livsvigtig kørsel.

Mejeriet var - bortset fra kirken - vel øens største bygning med dens store skorsten. Mejeribestyreren var som jeg husker det Poul Ørgaard Nielsen. Han var en kraftig og stærk mand der med lethed tumlede mælkespandene når de af kuskene var blevet sat op på rampen. Der var også ansat en yngre mand, som formentlig stod i lære. Mejeriet kørte hver dag undtagen søndag. - Da måtte der ikke arbejdes for missionen, og derfor blev der kørt mælk også lørdag aften, for bønderne skulle jo af med mælken. Heller ikke mælkeemanden kørte om søndagen, så det var almindeligt at vi børn gik på mejeriet lørdag aften med vore mælke- og flødespande og hentede frisk forsyning til næste dag: 2 pletter mælk og 3 pægl fløde var det som regel. Der skulle jo være til flødeskum til desserten om søndagen. Vi skulle også tit have en halv pund smør med til rundstykkerne om søndagen. Det var friskkærnet og kom somme tider lige fra kærnen og blev formet i en særlig træform og trykket ud på det særlige lurmærkede papir der sirligt blev foldet. Poul Ørgaard som vi kaldte ham var også en overgang engageret i FDF-arbejdet som fører. En lille kuriosum om mejeriet. Det skete at der var hopper som skulle holdes til hingst, der kom fra Thyholm med mødested bag mejeriet. Når det rygtedes blandt vi drenge var det en stor fornøjelse at overvære bedækningen og se hingstens store javert.

Ved siden af mejeriet boede bødkeren i et lille hus med sit værksted. Hans største produktion var smørdritler til brug for Englandseksporten, men det døde jo ud under krigen og da han var en ældre mand uddøde produktionen vist med ham. Også ajletønder til udbringning af ajle på markerne var der en vis produktion af.

I det daglige kørte en mælkeemand rundt på øen med sin hestetrukne mælkevogn og solgte alle mælkeprodukter i løs vægt. D v s at han havde mælkeunger med aftapningshane til de flydende produkter og hvor man så fik opmålt den bestilte mængde i særlige målekander og hældt over i medbragte mælkespande eller kander. Smør var i den gængse lurpasmærkede ½-punds pakninger og osten blev skåret ud fra store osteblokke efter forudgående prøvesmagning. Senere blev det til mælkebil og også flaskemælk blev almindelig.

Der var ingen slagter på øen, men to slagtere fra Hvidbjerg kørte landtur derover. Ham vi handlede med var slagter Stockholm, som havde et udvalg af de almindeligste slagtervarer med. Havde man specielle ønsker kunne man ringe i forvejen og bestille. Bl a fik vi hver efterår en saltet og røget skinke, som vi havde hængende på loftet og som der blev skåret pålæg af i vinterens løb. Bønderne slagtede selv med assistance af en lokal hjemmeslagter, han hed vist Konrad den mest benyttede. Senere blev der i nogle år drevet en delikatesseforretning - vist af mælkeemandens kone - men den er nu nedlagt som så meget andet.

Der var også en cyklende fiskehandler - Krejleren - kaldte vi ham. Han cyklede med et par ret store bagagekasser af træ rundt på øen og også på Thyholm, hvor kunderne nok mest var ikke-fiskere. Fiskerne hjemtog selvfølgelig fra egne fangster, og det skete da også jævnlig at der var en fisker - Mads Vester - som lagde en halv snes sild af når han var på vej hjem fra havnen. Til gengæld fik han pibeudkrads og cigaraske fra fars askebæger som han brugte til at dyppe sin snus i.

Elektricitetsværket var blevet opført i 1929 og såvel dette som ledningsnettet var ejet af Christian Knudsen. Det var et jævnstrømsanlæg og med et tilhørende batterirum med ca 100 store akkumulatorer. Strømmen blev produceret af to dieselmotorer og under krigen suppleret med en

vindmølle. Under krigen blev den ene motor også drevet med gengas fra en gasgenerator. Det var et stort arbejde at holde produktionen oppe med det stigende forbrug og øen blev senere tilsluttet Thy Højspændingsværk. Hele elværket er blevet bevaret og kan ses den dag i dag.

I sensommeren når høsten var kørt sammen i stakke var det tid til tærskning. Da mange af brugene var af mindre størrelse havde bønderne dannet et tærskelav med traktor, tærskemaskine og halmpresser. Der var en traktorfører og en fast mand som ilægger. Den øvrige arbejdskraft stillede landmændene selv med. Vi børn fulgte gerne med når de nærmeste fik tærsket og var altid spændte på når det sidste lag knipper blev taget, for så gik musejagten ind og vi for efter dem. Kornet blev fyldt i sække og båret op på kornloftet hvor det blev lagt til tørring og lagring. Halmen blev stakket i laden og over kostalden og det gav senere på vinteren mulighed for at der kunne leges imellem ballerne og bygges huler hos de nærmestboende af kammeraterne.

Omkring 1940 skete der en stor revolution på øen. Der blev anlagt et vandværk og øen blev kloakeret. Det betød at man fik indrettet WC-rum i bryggerset og etableret septictank i gården. Selvfølgelig også vand ved køkkenvasken og i vaskehuset. Det havde vel været naturligt om der også var blevet etableret et badeværelse eller blot et bruserum. Men nej, den daglige rengøring foregik stadig ved køkkenvasken og den ugentlige som sædvanlig i den store zinkbalje fra vaskehuset som blev stillet på køkkengulvet og som blev fyldt med varmt vand der blev varmet på komfuret. Først blev vi børn badet og bagefter var det forældrenes tur.

Samtidig med vandinstallationen blev spisekammeret fra køkkenet nedlagt og vi fik udgravet et kælderrum under køkkenet med nedgang fra bryggerset. Trappen op til loftet blev flyttet og der blev lavet køkkenskabe i rummet der opstod over trappenedgangen til kælderen. Kælderen blev brugt til oplagring af alle fødevarer der skulle holdes så kolde som muligt. Også kartoflerne til vinterens forbrug blev opbevaret hernede i et par store trækasser. Når den ene var tømt efter et par måneder skulle der pilles spirer af den anden kassefuld. Det var lige et drengearbejde efter mors mening og så var det bare med at komme i gang. Saltkarret stod også hernede. Det var lavet af træ og rummede vel ca 100 liter saltlage. Heri blev lagt kødstykker fra slagting når vi havde fået en halv gris. Også medisterpølser kom samme vej. Endelig fik vi om efteråret en halv snes blanke ål som blev flået og rensat og lagt derned. Det var en almindelig spise, ja en hel delikatesse, når vi som regel om lørdagen skulle have noget nemt til middag så at få stuvede kartofler med speget ål. En anden delikatesse var speget gåsebryst. Hvis vi havde fået en gås blev gåsebrystet også lagt i saltkarret et stykke tid og derefter hængt på loftet sammen med skinken. Det smagte herligt.

Ja og så var der skomageren min far Peder Filskov Nielsen. Han kom til øen i 1924 og boede da til leje i den nordre ende af huset, som han i 1926 købte. Han havde ellers været ved landbruget og havde været på landbrugsskole men var åbenbart blevet træt af det. Han slog sig nu ned som træskomand efter at have lært faget hos en farbror i Rødding på Salling. I takt med tiden blev skoreparationer efterhånden hovederhvervet idet dog træskofremstilling efter mål stadig var en vigtig artikel. Han blev de første år tituleret som træhandler i diverse papirer og han havde vist også forhandling af diverse træprodukter, men det ligger før den tid jeg kan huske. Han var i nogle år med i sygekassens bestyrelse og en del af hvervet bestod i at lægesøgende forinden skulle have udstedt en sygeseddel som bevis for at de var berettiget til betalt lægehjælp. En sådan kostede 25 øre og kunne godt være udstedt af selv vi store børn. Den blev udstedt in duplo med kalkerpapir imellem, hvor kopien dannede grundlag for regnskabet.

Værkstedet var lokaliseret i den nordre ende af bygningen med vindue både mod nord og mod øst ud mod gården og haven og udsigt over marker og til fjorden. Butikken lå modsat mod vest og her stod disken og der var hylder langs to vægge til sko og tilbehør. I bunden mod nord stod løse

træskobunder i alle numre og ved måltagning satte kunderne foden op på den størrelse som man nu skulle have og så blev vristmålet taget med målebånd og noteret til senere brug ved fremstillingen. I værkstedet var der foruden forskelligt håndværktøj også en lædervalse, pudsemaskine, skomager-symaskine, håndsymaskine til påsyning af såler på randsyede sko. Endvidere trælæster i alle størrelser til brug ved såvel forsålinger (én type) og træskofremstilling (en anden type). For at kunne nyde udsigten i et vist omfang havde far fået fremstillet en lille forhøjning (ca 1½ x 2 m) på ca 25 cm, hvorpå han sad på sin særlige skomagerstol.

Fra jeg var en halv snes år tilbragte jeg en del af min fritid i værkstedet og gik til hånde med en del arbejde. I begyndelsen var det nok mest pudsning af færdigreparerede sko og maling af det synlige træ på de fremstillede træsko. Med tiden blev jeg mere og mere ferm til også at deltage i egentlige reparationer af fodtøj, især hæle har jeg sømmet mange nye slidstykker på; det hedder at bagflikke.

Jeg fik også lært at dekorere de færdige træsko med et særligt mønster over vristen. Det foregik med en speciel pighjul på skaft og en stjerneformet dornlignende slagstift. Symaskinen var jeg også fortrolig med. Det var især i hælen i skoene folk var slem til ikke at bruge skohorn og så revnede de. Der blev så klæbet et stykke spalt indeni og så syet, så det hele holdt sammen. Mor brugte også meget symaskinen da fiskernes olietøj tit fik en flænge som hun så reparerede ved at sy et stykke spalt ind på undersiden.

Forsålinger tog far sig altid af. De finere, lette sko var som regel med klæbet sål. Limen var af en særlig hvid konsistens som vi kaldte gummimælk. Den blev påsmurt ad flere gange efter at sko og sål var rensat og pudset af på pudsemaskinen. Efter passende tørring blev begge dele slået sammen og randen renskåret og efterfølgende slebet og gjort pænt glat på maskinen.

Der er et lille kuriosum med gummilimen. Far lavede nogle gummidutter ved at dyppe det glatte skaft på et rundt/ovalt håndværktøj flere gange så der efterhånden dannedes en form for beskyttelsesovertræk. På forespørgsel fra en nysgerrig dreng hvad det var til fik jeg at vide at det var når man havde slået sin tommeltot og skulle skåne den. Far havde én liggende i sin kommodeskuffe og jeg fandt senere ud af at det var en anden form for primitiv beskyttelse beregnet mod uønsket graviditet. Jeg husker at der af og til var mænd som spurgte efter en tommeldut, og det er nok grunden til at der op igennem trediverne ikke blev født så mange børn på øen som tidligere. Jfr. også barbererens salg af kondomer.

Tilbage til forsålinger. Herresko blev som regel forsålet med kernelæder og en speciel kraftig type der hed bjørnelæder. Nogle sko var såkaldt randsyet, d v s at de var syet sammen med bindsålen med en randsyning. Hertil anvendtes en særlig kraftig, håndbetjent symaskine med begråd og hvor skytten under arbejdet blev holdt opvarmet med en svag spritflamme. Det var ret hårdt arbejde og krævede et vist håndelag. Andre sko skulle forsåles ved pløkning. D v s at sålerne blev fæstnet med små træpløkke i to rækker hele raden rundt. De blev slået i med eet slag efter at der i forvejen var blevet stukket hul med en syl som mellem hver stik blev dypet i en hærdet bivoks. Træpløkkene blev holdt tørre og hårde ved at ligge i en lille skål, der blev holdt opvarmet ligeledes med en lille spritflamme. Sålekanterne blev renskåret, slebet og pudset, så de fremtrådte som nye. Under arbejdet blev der slået en trælæst ind i skoene så de kunne ligge fastspændt hen over knæene og støttet med en tilpasset støtterem. Inden alt fodtøj blev sat til aflevering blev de pudset skinende blanke. Et drengejob mod øre-betaling.

Én dag om ugen var afsat til lapning af gummistøvler og det skulle være en dag hvor jeg var hjemme fra skole. Far klippede og skar lapperne til og sleb både dem og støvlerne på de utætte steder på pudsemaskinen. Jeg smurte lim på efterhånden som de blev færdige fra maskinen. Begge dele skulle have to gang lim og når det var passende tørret ind blev det lagt sammen og banket, hvorefter der blev foretaget en afsluttende slibning. Limen fremstillede far selv ved at opløse rågummi i stenkulsnafta, en skrap blanding, som i dag er fuldstændig forbudt da det er såkaldt

organisk opløsningsmiddel. Nogen kan måske undre sig over at jeg på den baggrund har overlevet nu i snart 80 år uden fuldstændig at have mistet hukommelsen på grund af hjerneskode.

Træskofremstilling var et helt kapitel for sig. På træskobunden blev der fastsømmet en trælæst med det vrismål som var taget ved bestillingen. Der blev så tilskåret et passende stykke overlæder som efter blødgøring i vandbad blev hæftet på plads med enkelte søm. Herefter fulgte den egentlige fastgørelse med bruneret jerntråd som blev slået fast med kramper hele vejen rundt langs kanten. Sluttelig blev kanten renskåret og vrilstykket pyntet og træsiderne malet med en særlig sort træskolak, der var spritbaseret. Træskomalingen var også et betalingsjob.

Nu lyder det måske som grov udnyttelse af børnearbejde, men jeg havde det faktisk godt med at deltage i værkstedsarbejdet. Det gav også lidt klingende mønt af sig idet der var prissat alt arbejdet, ganske vist i ører 2, 5, og 10 ører alt efter sværhedsgrad. Det kunne godt blive til flere kroner ugentlig og det var ikke så galt efter datidens målestok.

Selv om jeg deltog en del i arbejdet på værkstedet var der masser af tid til andre sysler, både nyttige og egne interesser og leg. På værkstedet var der jo allehånde redskaber og jeg kunne godt li' og konstruere ting og sager. Om efteråret var det mest skibe der blev brugt til kapsejls i de mindre vanddamme der som regel dannedes på markerne. Det skete selvfølgelig at man var uheldig at vade støvlerne over så man kom hjem med våde sokker og det var ikke så godt. Jeg husker en episode hvor det var sket et par gange i dagens løb og jeg blev truet med at hvis det skete igen blev jeg puttet i seng med en endefuld. Selvfølgelig skete det og "belønningen" udeblev ikke. Det hylede jeg selvfølgelig over og det var nok også meningen.

Det var også på den tid blevet en yndet beskæftigelse for børn at udføre løvsavsarbejder, især om vinteren. Det foregik på en speciel rektangulær træplade med en dyb V-indskæring i den ene ende afsluttende med et hul i V-spidsen. Pladen blev fastspændt på bordpladen og så foregik selve savearbejdet i en ca. 3 mm tyk krydsfinerplade med den specielle løvsav efter tegninger som blev offentliggjort vistnok i Familie Journalen. Mønsteret blev så overført med kalkerpapir hvorefter man sirligt savede efter linierne. Trykkede man for hårdt, ja så sprang klingen og den måtte udskiftes. Det var som regel sider til små pynteæsker der blev fremstillet, samlet og indvendigt beklædt med farvet papir.

Forår og sommer var det mest noget med møller. Jeg har skåret utallige møllevinger og propeller. Møllevingerne blev monteret på et bræt med hul ca i midten og med en halefinne så den altid var holdt op i vinden. Propellerne blev monteret på kunstfærdigt udskårne - syntes vi da - flykroppe med vinger og haleroer. De blev bemalet med identitetsmærker, engelske forstås. Vi løb så rundt med dem og legede flyveopvisning med propellerne snurrende op i vinden.. Vi gik også på stylter som vi måske med lidt hjælp fik monteret med ikke mindre end tre trin, hvor den øverste nok var oppe i 1 meters højde. Ih hvor var man stolt når det lykkedes at gå på dem helt der oppe. Om efteråret lavede vi selv drager som vi satte op på stubmarkerne.

Det var også på værkstedet jeg brugte megen tid på at konstruere el-motorer. Det var efter anvisning fra et eller andet blad hvor der blev viklet rotor og lavet kummutator/glider med forhånden værende materialer, såsom messingstrimler fra flade batterier. En stor fast magnet fra en gammel elmåler var en vigtig bestanddel af konstruktionen.

Det var Svend Erik fra Elværket der var leverandør. Nu vi er der, så mindes jeg også gode dage sammen med ham. Han var den lykkelige ejer af en luftbøsse der var rimelig avanceret. Den kunne knækkes ved ladning og indendørs brugte vi mest pile med fjer. Vi skød til måls efter en skive fæstnet til en dør til batterirummet og lå på gulvet oppe i kontoret, så der blev en længde på ca. 15 – 20 meter. (Kontoret er afbildet i et avisudklip – "når Knudsen kyssede konen")

I mange konstruktioner indgik også elementer fra et legetøjssæt kaldet ”den lille ingeniør” og som bestod af metalplader, stænger, hjul, tandhjul, kæder, aksler, skruer og møtrikker. Ofte var konstruktionen møller og kunne man få elektromotoren til at dreje den rundt var det særlig flot. Jagtinstinkt havde vi også. Der blev konstrueret buer og pile og ikke mindst slangebøsser. Der fulgte selvfølgelig formaninger med om at passe på – ja, ja. Det var nok mest de sidste vi gik og skød til måls med og også fugle måtte holde for som mål for vores skydefærdigheder, men jeg kan nu ikke rigtig huske at vi nedlagde noget bytte.

Om efteråret i roetiden havde vi også megen spas med at lave roelygter af kålrabi. De blev udhulet og skåret kunstfærdigt med øjne, næse og mund. Der blev så sat rød silkepapir indvendig for hullerne og med et tændt stearinlys indeni gik vi så rundt i mørkningen og holdt dem op for vinduerne og udstedte ynkelige hyl og tuden.

Andre fredelige lege var og trille med lerkugler, spille med hønseringe, hoppe i mand og skære land. Det sidste gik ud på i et lille indtegnet jordstykke (1x1 m) at få dolken til at sidde fast i modpartens lod og afskære et stykke som man så kunne lægge til sit eget. Legen sluttede når en af parterne ikke længere kunne få fodfæste på sin part.

Det skete også at vi fik fat i vel en halv snes sild i sildesæsonen. Dem rensede vi så og skrabte og lagde dem lagvis med salt i en spand nogle timer. Derefter røg vi dem i en røgeovn som vi havde gravet ind i diget ikke langt mod øst. Over ovnen havde vi anbragt en gammel rusten oliedunk med hul i begge ender og så blev sildene hængt på ståltråd hen over hullet. For at regulere røgen havde vi en sæk at dække passende til med. Fyringen skete med tørret græs og småpinde og flammerne blev dæmpet med savsmuld så der blev en passende røgudvikling. Det varede nogle timer at gennemføre en sådan røgning, men resultatet var uforlignelig når vi bagefter smovsede i de friskrøgede sild.

Jeg har altid været vild med at klatre i træer. Der hjemme var det mest et stort elmetræ i hønsegården der var mit yndlingstræ. Fra det kunne man komme over på taget på udhuset og f.eks. nå de blomster som sad så højt at de ikke kunne nås nedefra. Jeg kunne også tilse min stærekasse som sad på væggen ud mod hønsegården her oppe fra. Omme i missionshushaven var der et endnu større elmetræ som jeg havde udset mig som udkigspost. Helt oppe i træets krone havde jeg et siddested hvorfra jeg kunne se både til Mors og Salling og tælle hvor mange kirker jeg kunne se. I de lyse sommeraftener var det ret ofte at vi samledes alle større børn og legede holdlege. Det kunne være at spille pind, som foregik efter samme regler som langbold, men hvor vi brugte en pind (30-40 cm lang) der blev lagt mellem to mursten på højkant. Opgiveren skulle så med en større kæp slå pinden ud i marken hvor modparten så skulle gribe og kaste tilbage.

En anden leg var at spille ”Antonius”. Det foregik med en tennisbold el.lign. som skulle kastes over en bygning. Vi var delt i to lige store hold og skulle forsøge at gribe når bolden blev kastet over og kasteren råbte ”antonius”. Hvis én på holdet greb måtte man løbe rundt om bygningen og råbe ”stanton”, hvorefter ingen måtte røre sig. Dem der stod inde og rørte ved muren var fredet, men de andre kunne kastes ud, hvis de blev ramt når griberen kastede. Blev man ramt måtte man følge med over til det andet hold. Det foregik ofte over laden hos Hans Kristensen, der havde sønnerne Niels Erik Tange (Tanges Bageri, Holstebro), og Mads Elvin.

Det skete også at vi legede i den lille skov der ligger midt på øen. Det var forskellige former for tagfat og røver og soldater med hjemmelavede skjolde og sabler. Det kunne måske se drabelig ud, men jeg mindes ikke at nogen kom til skade ved det. Det var også her vi fik lov at samle kogler og det gik der en vis sport i. Det var nok fordi vi hjemme blev kontant afregnet pr sækfuld, som var en kærdommen tilskud til optændingsbrændet, da det fanger let.

Senere har jeg også forsøgt mig som lytter med krystallmodtager. Med en lang antenne ud fra værelsesvinduet havde jeg forbindelse til krystalapparatet som var konstrueret efter anvisning i et eller andet blad. Det bestod af en spole, en drejekondensator og så selve krystallet som var én eller

anden stenart som man sad og pillede i med en lille metalfjeder. Dertil et sæt hovedtelefoner. Det lykkedes af og til at høre lidt musik. Det var vist radio Hilversum der gik bedst igennem.

Påklædningen var om sommeren korte bukser og bluse samt som regel sandaler. Den øvrige del af året var legetøj mest en kedeldragt yderst og derunder hvad der passede sig for årstiden for at have det varmt og behagelig. Fodtøjet var træsko eller gummistøvler og på hovedet skindhuer når det blev rigtig koldt. Dertil vanter eller luffer. Der blev en særlig mode for drenge i årene 1943-45 med at gå med en lille kalot. De var i forskellige farver og nogle endda i "royal air force" mønster. Mon der lå en stille demonstration i det såvel proengelsk som projødisk?

Det pæne tøj til særlige lejligheder blev sidst i 30'erne plusfours og jakke med skjorte og slips indenunder. Jeg husker tydeligt den første gang vi blev sådan ekviperet. Det var med stolthed vi var med mor i Holstebro og indkøbene blev foretaget hos Fjeldsted, der lå ud til Storetorv. De handlede også med sko men dem købte far nu nok selv hjem. Jeg tror vi også dengang var hos konditori Karoline og fik chokolade, eller måske det har været senere.

Den første fotografering jeg kan huske var også her i Holstebro i det fine tøj. Det skulle være en overraskelse for far så vi skulle holde det hemmeligt til jul. Om det lykkedes ved jeg ikke.

Om sommeren gik eller cyklede vi til stranden for at bade og lege. Når det kun var børn alene måtte vi kun gå til fjorden øst for fodboldengen og "Kringelkjar". Her var der fint sandbund og der var lavvandet langt ud så der var rig lejlighed til at øve sig i svømning og sejle med hjemmelavede skibe af egen konstruktion. Det var også her udløbet fra "Kringelkjar" var og vi morede os indimellem med at fange hundestejler og glasål, som vi puttede i vandfyldte glas og tog med hjem. De holdt sig nu ikke i live længe. Skytteforeningen havde også her en markørgrav med betonmur og sandvold foran. Vi prøvede ind imellem om vi kunne finde projektiler i volden fra skud der var gået for lavt. Skydestandpladsen var oppe på "Æ Østevej" og når der var skydning blev der hejst to advarsels-kurve nede ved stranden. Det var lige efter krigen det blev in at mændene gik til skydeøvelser og som regel var det om søndagen det foregik.

I de kolde krigsvintre var der rigtig gang i kælken og skøjterne. Kælkningen var enten på "Æ Naerbak" eller vest for kirken. Til begge steder var der en god stykke vej og vi lurede derfor på hvornår mælkekuskene kom fra mejeriet og på vej ud til gårdene. Vi hængte så vores kælsnor på bagenden og så gik det i huj og hast derudad.

Skøjteløbet foregik mest på "Æ Kringelkjar" der lå nærmest og ved siden af engen hvor vi spillede fodbold om sommeren. Men den største skøjtebane var "Æ Bjergo dam". En søndag eftermiddag kunne der være vist i hundredvis af folk. Forældrene kom jo og skulle se de håbefulde poder udfolde sig. Vore skøjter var nogle aflagte vi havde fået fra mors brødre i Hvidbjerg. De blev spændt på gummistøvlerne og sikret med en læderrem fra bag under hælen og op over vristen. Det var kun enkelte der havde rigtige skistøvler hvor skøjterne sad bedre fast og jeg husker ingen der havde egentlige skøjtestøvler.

I 1946 tror jeg det var fik jeg lov at få et par ski, som en tømrer i Tambohus fremstillede af knastfri fyrretræ. Jernbeslaget til at skyde forfoden ind i lavede smeden i Søndbjerg og far lavede remmene til fastspændingen. Smøringen blev foretaget med stearrinstumper for at de kunne glide let, men det gav til gengæld ikke meget fæste. Det var man ikke så kendt med betydningen af dengang. Skistavene bestod af et par rundstokke med læderremme i øverste ende og ligeledes remmemonterede ringe nederst. Ringene flettede far selv af vidjer.

Det skete i flere af disse kolde vintre i 40'erne at der var snestorme og at sneen blev liggende længe på grund af vedvarende frost. Et år husker jeg at der var føget så meget sne sammen på vestsiden af huset at det nåede helt op til taget. Det var et større arbejde at få vejene ryddet og det

skete under ledelse af en udpeget snefoged som pålagde grundejerne at udføre en forholdsvis arbejdsindsats daglig indtil vejene var ryddet. Skønt der sent hver efterår blev opstillet snehegn på markerne langs de mest udsatte steder kunne det godt tage flere dage da der ikke var sneplove til rådighed. Det var så koldt at vinduerne fuldstændig frøs til med is og vi morede os lidt med at varme en 5-øre på kaminen og derefter smelte et hul i isen så vi kunne titte ud.

Det tærede også voldsomt på ildebrændslet med de meget kolde vintre. Det betød at der kun blev fyret op i spisestuen om søndagen mens der de andre dage kun blev fyret op i værkstedet og i køkkenet. I køkkenet forgik det i en speciel spareovn som blev anbragt oven på komfuret og passede i det store ringehul når alle ringene var fjernet. Når middagsmaden var overstået blev der heller ikke fyret mere i køkkenet og vi samledes derefter i værkstedet til resten af måltiderne og om aftenen hvor afsætterbordet måtte gøre det ud for spisebord. Far kunne godt arbejde lidt efter aftensmaden indimellem at der blev hørt radio som var flyttet derind. På visse tidspunkter om aftenen sad vi med særlig pejleantenne og lyttede til de illegale udsendelser fra London som tyskerne forsøgte at forstyrre med deres støjsendere. Far havde nogle hefter med kort over krigsområderne hvor der aften efter aften blev indtegnet hvordan fronterne forskød sig fra Stalingrad og mod vest gennem Rusland og Polen. Ligeledes gennem Vesteuropa efter invasionen i juni 1944. Alt skete bag nedrullede sorte mørklægningsgardiner som havde været påbudt under hele krigen. Derfor var det også en lettelse den 4. maj om aftenen at man lod gardiner være gardiner og spontant satte tændte stearinlys i vinduerne.

Det var også i de meget kolde isvintre at fjorden lagde helt til med is. Vi havde forbud mod at gå på isen uanset om andre fik lov. En del fiskere drog ud på ålestangning og nogle havde da også held til at redde sig et måltid mad eller to. Der var jo en vis sport i det. Det var ellers blevet til ramme alvor i én af de første isvintre, hvor tre ålestangere ikke vendte tilbage fra fjorden om aftenen. Først dagen efter blev de fundet druknede. En trist historie men det afholdt ikke fiskerne fra de følgende år at gå på ålestangning.

En anden episode kunne også have fået katastrofale følger. Det var i isvinteren 1947 hvor også hele fjorden lå til. Det blev sagt at der kun var åbent vand ved en våge ved Jegind tap og én ved Løgstør. På den tid havde sognepræsten, pastor Jørgensen, fået den glimrende ide at kirken skulle have en ny klokke da den gamle trængte til afløsning i det daglige. Han iværksatte med stor ihærdighed en indsamling og gik selv forrest både på øen og Thyholm. Han fik også den tanke, at Sallingboere der boede ud til fjorden også kunne høre klokken og derfor nok også kunne tænkes at ville støtte indsamlingen. Da nu fjorden var lagt til og fiskerne gik derude ville han køre over isen til Salling. Han kørte efter hvor fiskerne stod, men uheldigvis kom han for tæt til vågen og bilen begyndte at synke i. Både ham og konen kom ud i tide, men bilen gik igennem. Jeg så den senere hos min onkel Niels Sørensen i Hvidbjerg hvor de havde den til reparation, da saltvandet havde ødelagt alle de elektriske installationer.

I krogene blev der sagt, at "hvad der kommer let - går let". Det forholdt sig nemlig sådan, at præsten havde vundet bilen i et KFUM-landslotteri året forinden.

Kirken ligger på den sydlige ende af øen højt hævet og altid nydeligt hvidkalket og kan ses viden om i alle sydlige retninger ud over fjorden. F.eks. lægger vi altid mærke til den når vi i klart vejr kommer kørende fra Struer og ved Humlum kirke kan se den i det fjerne. Ved siden af ligger den nydelige præsentable præstebolig med en flot præstegårdshave skrånende mod syd. Det var i denne kirke Eva og jeg blev gift og mine forældre ligger begravet på kirkegården der.

De kirkelige rørelser på øen er der andre der har skrevet om idet en stor del af befolkningen var ret religiøs anlagt og kirken var som regel om søndagen godt fyldt eller i hvert fald godt besat. Det var vel vækkelsen fra tidligere generationer der havde sat sine spor. Det mærkede vi nu ikke noget til i det daglige og der blev ikke bedt borbøn og deslige missionske foretelser hjemme hos os.

Dog blev far efter sin sygdom ret religiøs og læste flittigt i bibelen og ved sengetid daglige højtlesninger af læsestykker fra en opbyggelig bog. Det var for ham nok en naturlig ting da han var fra et meget missionsk hjem og også fra bedsteforældrene der var ud af Krogstrupslægten i Snejbjerg. Men alt i alt husker jeg befolkningen som glade kristne og ikke som syndstængede sort-missionske mennesker som visse andre steder jf litteraturen herom. Det afspejler vel også den omstændighed, at størstedelen af menigheden udvandrede fra kirken efter prædikenen og efterfølgende salme mens kun en lille flok blev tilbage og gik ”til alters”. Efter gudstjenesten samledes folk uden for kirken i smågrupper og snakkede lidt inden enhver gik til sit. Først gik/cyklede de gifte koner der skulle skynde sig hjem og stille søndagsmiddagen på bordet.

Der var også den gamle skik der hed ”Kirkestævne”; en offentlig retsgyldig meddelelsesform. Indkaldelsen foregik ved hjælp af et sortmalet træskilt med hvid påskrift ”Der lyses til Kirkestævne”. Skiltet hængte til daglig i våbenhuset men når det blev hængt udenfor betød det at der efter gudstjenesten ville blive offentliggjort en meddelelse fra trappen ved indgangsdøren. Her stod degnen frem og oplæste meddelelsen og jeg kan kun huske at det blev brugt til at meddele at ikke betalte skatter ville blive overgivet til udpantning.

Dans og kortspil måtte vi ikke deltage i, men alle slags spil blot det ikke var med spillekort. Ved ungdomsgilder og om sommeren ved sankthansbål blev der leget sanglege, det var det eneste vi piger og drenge måtte røre ved hinanden!

Vi kom heller ikke i ungdomsforeningens hus hvor der bl a blev afholdt baller og andet ”Ugudeligt” Dog fik vi lov til at komme til eftermiddagsforestillingen når der var generalprøve på den lokale dilettantforestilling. Det var også her rejsebiografen viste sine forestillinger, men jeg kan kun huske én forestilling jeg har set der. Det var ”Landevejskroen” med Edvard Persson og dens indledning har grebet mig så meget at jeg stadig ganske tydeligt husker hvordan han kom flyvende på en gås men faldt af den. Det skete i en drøm og han vågnede op ved at han var faldet ud af sengen. Den første biograffilm jeg har set var ”Snehvide og de syv små dværge” som blev vist i krosalen i Hvidbjerg også af rejsebiografen. Det var nok i 1939.

I efteråret 1943 blev der taget initiativ til oprettelse af en FDF-afdeling på øen under kredsen i Hvidbjerg. Vi var vel en 20 – 25 drenge i alderen 10 – 13 år der meldte os ind. Vi yngste som pilte og de ældre blev hurtigt væbnere. Møderne blev holdt i husflidsskolens lille mødelokale bagved salen. Der var en lille kakkelovn som varmekilde om vinteren og så skulle vi to ad gangen på skift fyre op i den et par timer før mødetidspunkt. Møderne gik med de grundlæggende discipliner og godt fulgt på vej af diverse slagsange fra ”March og Lejr sangbogen” og ”Danske Drenge”.

De større mærkedage foregik i Hvidbjerg. Det var den årlige mønstring og fastelavnsfest med tøndeslagning. Endelig var der årets begivenhed ”forårsfesten”. Den blev indledt med march gennem byen og med Struer FDF-orkester i spidsen. Turen gik bl a forbi alderdomshjemmet hvor der blev gjort ophold og orkesteret spillede et nummer. Gymnastikopvisningen i krosalen og optræden af drengene med sketsch og gøgl hørte også med.

Efterår og forår var vi også udendørs hvor vi skulle lære marchformationer og vi marcherede en aften bl a en runde ad ”æ Østevej”. Det var under ledelse af to førere fra Hvidbjerg, Anton Jørgen Frederiksen og Schwarts. Jeg har bagefter fået fornemmelsen af at de var modstandsfolk og benyttede turen til at foretage observationer til brug for evt. våbenedkastninger i engene.

FDF var og er jo bygget på kristen idegrundlag og det var ikke fremmed for os drenge, da de fleste jo mere eller mindre var tvunget til gennem barndommen at gå i søndagsskole som blev holdt i missionshuset. Miseren var at det foregik søndag eftermiddag samtidig med at det om sommeren almindeligvis var her fodboldkampe på idrætspladsen fandt sted. Aldrig så snart var sidste salme

sunget før vi for af sted derhen og overvære resten. Nå, det var nu ikke den sorte missionering der fandt sted i søndagsskolen. Jeg husker især en meget spændende leder, Klemmen Vester, der var en eventyrlig fortæller og som altid gerne fortalte om dengang han var på rejse til Palæstina.

Det var også her i missionshuset der årligt blev holdt basar og tombola til fordel for soldatermissionen, hvor den legendariske soldatermissionær Kyhle holdt festtalen. De fleste af de faldbudte effekter var fremstillet af øens piger og damer når de samledes til møder og strikkede, syede og broderede. 3. juledag blev der holdt Juletræsfest i missionshuset med lege og dans omkring det store juletræ og der var uddeling af godteposer med slik og appelsiner. Lærer Kjelde spillede violin til sangene. Imellem jul og nytår - halvhelligdagene – holdt forretningerne lukket om eftermiddagen så da var der meget hygge i familiens skød.

Hver sommer blev der i søndagsskoleregi holdt børnefest på ”æ røn” på engen østen for ”Skalbjerger”. Der blev stillet borde og bænke op i det fri og lavet kaffe i en nærliggende gård. Vi børn gik i prosession med fane tilrigget af lærer Kjelde fra missionshuset og op forbi kirken og videre ud til festpladsen. Forældrene var også mødt op og der blev holdt indledende tale før kaffen og legene kunne begynde. Vi drenge skulle som regel så langt ud på tappen som vi kunne komme og smed også sko og strømper for at komme længst ud. Vi følte næsten vi kunne kaste sten til Salling, så tæt var vi på. Et år var vi nogle drenge der kappedes om at komme først derud og vi glemte helt at vi skulle påhøre talen forinden. Det vankede der skældud over da vi kom tilbage.

Det var også her ude på ”Æ Røn” at der i strandkanten mod syd lå en masse halvstore sten. Det gav om vinteren beskæftigelse til øens ledige arbejdsmand, der sad her med sin blok og hammer og slog skærver til brug for vejfyld.

Men der var da også visse pligter i den daglige husholdning mv. Jeg har før nævnt hønsegården. Vi havde nok en halv snes æglæggende høns. Dertil kom at der om foråret blev indkøbt vel en dusin hanekyllinger til opfodning. Der skulle jo daglig fodres med korn og diverse husholdningsaffald. Inde i hønsehuset skulle der hver dag samles æg ind fra rederne og med visse mellemrum skulle der muges ud hvor alt hønsemøget blev skrabet sammen og ført ud på jorden i køkkenhaven og nedgravet. Det var en gevaldig god gødning. Der var en hønselem som skulle åbnes om morgenen og lukkes om aftenen når hønsene havde fundet ind eller måtte gennes ind.

Det skete én gang at vi havde fået besøg af rotter, der havde gravet et redehul i hønsegården. De måtte selvfølgelig fanges og til det brug købte vi en stor smækfælde. Den virkede også, men rotterne var så stærke at de bare sled sig løs. Så fandt vi på at slå søm i hele vejen rundt med kanten og nippede hovederne af. Det hjalp og vi fangede to. Mus havde vi næsten hver år om efteråret på loftet og det var også mit job at sætte fælder til dem. Et år ville man gerne have at vi afleverede vores fangst i skolen til én eller andet undersøgelse. Vores fik prædikatet gulbugede husmus og var vist ikke særlig almindelig.

Nå, hønsene og kyllingerne skulle jo ikke leve evig og det var også mig der måtte stå for eksekveringen. Det syntes jeg såmænd var helt spændende med indfangningen og en naturlig ting at de skulle have hovedet hugget af for at de kunne tilberedes med skoldning, plukning og indvoldene tages ud, alt under kyndig vejledning af mor de første gange. Når vi fik ål der var spillevende og snoede sig gevaldig var det også mig der måtte til med en skarp kniv og skære dem i nakken. De var slimede og svære at holde, men når de havde været under kniven så lå de stille.

Ude i udhuset var der et specielt rum til brændsel, såsom kul, koks og briketter. Da krigen kom kunne man ikke mere få udenlandsk brændsel og det blev i stedet tørv som vi fyrede med. De kom som en lastbilfuld og blev læsset af ved vaskehusdøren. Så blev først kulrummet fyldt op og dernæst blev der i pilekurve båret op på loftet så der var fyldt ind ved kamrene og langt ud på loftet, så der kun var en gang hen til vores værelse.

Vi fik også leveret et læs kvas fra nåletræsskovning. Det måtte vi drenge stå og hugge i stykker til optændingpinde som også blev båret op på loftet. Også et par rummeter brænde blev der købt og det skulle jo saves. De første par år var det et job som blev overladt til en omkringkørende krøbling, Josefsen, som trods sine handicap kunne sidde i sin kørestol og save. Han var en stakkel som boede i et kammer hos en gårdejerfamilie, formentlig mod ringe betaling. Han stammede også og blinkede med øjnene, og når han skulle bevæge sig uden for kørestolen foregik det ved hjælp af to krykker, da især det ene ben var vissen eller måske manglede han det, det husker jeg ikke. Han var ret lurvet klædt og vi børn var halv bange for ham i hans særprægede fremtoning. Med til jobbet hørte at han skulle have kost hvor han kom frem. Han havde en glubende appetit og havde måske ikke de bedste bordmanerer, så vi skulede lidt efter ham.

Senere måtte vi drenge overtage brændesavningen og kløvningen og det skete ind imellem at vi kørte træ og beklagede os, men så vankede der lidt kage og saftevand og så gik det igen. I de sidste par somre under krigen havde jeg et lukrativt job hos naboen, vognmand Laurits Jørgensen. Hans lastbil kørte med gengasgenerator hvortil der skulle bruges en masse småkløvet brænde. Brændet kom hjem i skiver af ca 10 cm tykkelse og skulle så kløves til mindre stykker. Det var ret nemt at kløve og betalingen syntes jeg var god, det var ikke i ører men i kroner der blev afregnet.

Storvask var et kapitel for sig. Det foregik ca én gang om måneden og da stod mor tidlig op om morgenen og fyrede op i gruekedlen, så den første kogevask kunne være klar efter morgenmaden. Dagen forinden var vasketøjet sat i blød i store zinkbaljer med vand tilsat blødgøringsmidler som soda og vist også en mærkevare. Det snavsede tøj blev fisket op fra gruekedlen med en træstang fra et knækket skovleskaft og fik en tur på vaskebrættet forinden skylningen. Linned og håndklæder blev efter kogningen skyllet i flere hold vand og vredet for at få sæben ud, hvorefter det til sidst blev kørt gennem en vridemaskine der bestod af to fjederbelastede gummivalser som blev trukket rundt med et stort håndsving. Det var arbejde for os to stærke drenge. Det hvide linned mm blev dog til sidst lagt i zinkbalje igen i blælsesvand for at trække det hvide frem i stoffet. Ude i haven blev der rigget tøjsnore til og tøjet skulle helst blive tørt til om eftermiddagen, så det kunne lægges sammen og komme i skufferne.

Rulletøjet blev lagt reglementeret sammen og mor forestod at rulle det op på de to runde stokke, som blev lagt i rullemaskinen der stod på loftet. Den var med et rimeligt stort stenmagasin med håndtag i hver ende og det var vi to drenge job at trække den frem og tilbage indtil mor syntes det var nok.

Der var jo også køkkenhaven der skulle passes. Nederst i haven var der en række rabarber og deres gødning bestod i lokumsspanden indtil vi fik indlagt vand og WC. Lokumsrummet var ude i udhuset ved siden af vaskerummet. Når det var fuldt blev det gravet ned ved siden af rabarberne i et meterdybt hul og grundig tildækket. Lokummet blev kun brugt til ”stort” mens andet foregik i natpote der blev hældt ud på den bare køkkenjord. Også affaldsvandet fra køkkenvasken blev ledt gennem en trærende ud nederst i haven. Men der var jo ikke så meget, da alt vand skulle pumpes op fra brønden i gården og bæres i spand ind i køkkenet. Om foråret skulle havejorden graves men først skulle den formuldede affaldsgødning fra møddingsrummet graves op og strøes ud. Havejorden kunne godt være ret hård da vi børn efterår og vinter muntrede os med at grave huler og diverse lege. Det måtte vi så bøde for ved gravningen der foregik med greb og heller ikke uden jammer, men igennem kom vi da. Når jorden var tjenlig til såning blev der revet og udstrøet kunstgødning efter fars anvisning. Mor stod for det meste for tilsåningen af havesagerne, mens vi drenge lagde kartoflerne. Vi havde også nogle rækker jordbær som mor plejede og passede. I

blomstringstiden blev de grundigt pudret med DDT mod insekter; det var før man kendte giftigheden derved.

Af frugttræer var der fra tidligere tid et ubestemmeligt æbletræ og et Grev Moltke pæretræ. Begge bar udmærket frugt, men far syntes der skulle flere til, så der blev plantet yderligere tre – Ananas, Cox Orange og Filippa. Det sidste blev senere skåret ned og podet med forskellige skud, så der var flere sorter på samme træ. Ved udhusmuren ud mod gården blev der plantet et Viktoria blommetræ i espalier som årene igennem gav mange gode blomster. Der blev også forsøgt med vindruer langs husets sydmur, men det blev nu ikke til det helt store udbytte, kun til lidt smovseri. Op mod havens sydskel var der både ribs- og stikkelsbærbuske. De sidste havde vi megen god fornøjelse af. For sydenden af huset havde mor fået anlagt en prydhave med en stenindrammet gang rundt. Her avlede hun roser og andre pryddplanter med stor fornøjelse.

Det var under det store æbletræ uden for køkkenvinduet vi om sommeren i godt solskinsvejr spiste til middag. En særlig festmiddag var det når jordbærsæsonen begyndte og de nye kartofler var klar. Så fik vi grydestegte kyllinger med persille og dertil brun sovs og de nye kartofler samt jordbær med fløde som dessert, uhm.

Omkring 1940 var der blevet indrettet et større værelse i sydenden af loftsrummet der indtil da havde stået ubenyttet hen. Væggene og loft var af træ og væggene blev beklædt med udfoldede papkasser som isolering. Far havde samlet dem gennem nogen tid og de blev slået op med papsøm, hvilket kunne ses gennem tapetseringen. Heroppe flyttede vi to drenge så ind og forlod soveværelset hvor vi indtil da havde sovet i hver sin ende af en forlænget børneseng. Nu fik vi hver vores seng og der blev opstillet en lille gammel kakkelovn tilsluttet skorstenen som gik gennem rummet. I mildere perioder var varmen fra skorstenen nok til at vi ikke behøvede at fyre deroppe. Der blev også opsat en fast trappe langs væggen ind mod stuen til erstatning for den gamle trappe, der var hængslet i loftet og skulle trækkes ned i bryggerset når der var ærinde på loftet. Det var her oppe fra loftet at mor en tidlig morgen hørte rumsteren og da hun kom op i værelset så hun mig stå og tisse i en sko. Jeg var stået op i søvne og havde raget efter natpotten men åbenbart i stedet for fået fat i en sko. Da jeg om morgen ikke kunne finde min ene sko spurgte jeg mor der forklarede at den stod til tørre ude i gården og hvorfor.

I nordenden af loftet var der et gammelt værelse fra tidligere. Det blev brugt som gæsteværelse og der stod en seng og to kommoder fra mors og fars ungdom. De blev mest brugt til opbevaring af linned og duge, men der var da også i den øverste skuffe et par små rum med diverse småting. Bl a kan jeg huske at vi listede os til at se i mors gemte breve fra ungdomstiden, hvad vi syntes var spændende.

Tilbage til FDF-tiden. Sommeren 1944 var vi på en uges sommerlejr i en hytte ”Skansen” som lå i siden af en dalslugt fra Ølby og ned mod Kilen. Vi var på cykel derover og om onsdagen var der besøgsdag, hvor de flestes mødre ligeledes kom på cykel. Det var så uheldigt, at tyskerne fra Struer netop den dag holdt øvelse ned igennem slugten, hvorfor vi blev forvist op til landevejen. Mor har senere fortalt at de var meget betænkelige ved situationen, men vi fik da lov at blive.

Nu vi er ved tyskerne, så var øen da ikke helt forskånet for dem. Efter august 1943 ankom der en gruppe (formentlig 6 – 8 stykker) og der blev anbragt en vagtpost ved købmand Pedersens benzintank. Det forlød at de skulle overvåge at der ikke blev tanket fra den. Det blev ordnet sådan at de kunne bo i købmandens lysthus ude i haven der lå tilpas tæt ved. Vi drenge syntes umiddelbart det var spændende men vi fik hurtigt påbud i skolen om ikke at fraternisere med dem, men holde os på afstand. Anderledes forholdt det sig med købmandens voksne søn Ejnar. Han og hans familie boede i en længe af butiksbbygningen og kom ret godt ud af det med soldaterne som han kunne tale

tysk med. Jeg tror det var i god forståelse med nogle modstandsfolk så han kunne meddele hvad han fik kendskab til af interesse.

Tyskerne var nok efterhånden kommet under vejrs med at der måske fandt våbennedkastninger sted på øen. I hvert fald gennemførte de den 21. marts 1945 en razzia på hele øen. Det begyndte tidlig om morgenen og jeg husker at jeg endnu lå i min seng da en soldat med gevær og påsat bajonet kom ind i værelset og gik rundt og kikkede under sengene. De havde også været i kælderen og mor mente at de havde taget lidt æg og pølse.

I dagene omkring april-maj 1945 blev der udført sabotage på øen. Det var vognmand Laurids Jørgensens lastbil der var blevet kørt ud på en mark og motoren sprængt. Det var vel for at forhindre ham i at udføre eventuel pålagt kørsel for tyskerne.

Det var her under den sidste del af krigen vi drenge fandt på at digte lidt om på "March og Lejr" sangen "Bakke ned og bakke op..." Det blev i vores version til: "Bakke ned og bakke op / går vi frem i sluttet trop / vi skal ud at rive ned / hvad de grønne byggede op / det er målet for vor lille sabotagetrop."

En anden smædevise som blev sunget var: "Fra det kolde Rusland / Hitler vender hjem / Med en sæk på ryggen / Fuld af nazimænd / Det er det eneste han har / Tilbage af / Sin værnemagt / Tilbage af sit folk / Tilbage af sit folk."

Endelig kom freden da. Den 4. maj om aftenen var der et møde i husflidsskolen med efterfølgende filmfremvisning. Midt under det hele kom lærer Finderup og bad om ordet. Han fortalte at han lige havde hørt i radioen fra London, at de tyske styrker i Holland, Nordvesttyskland og i Danmark havde overgivet sig til Montgomery fra den 5. maj. Alle klappede ved den besked og nogle rejste sig straks og gik, men de fleste blev da til det sluttede.

Da vi kom hjemad forstod vi hvorfor nogle var gået. Det var de aktive modstandsfolk som allerede var i gang med at få startet Thøger Pedersens personbil op til brug for dem i de følgende dage. Den ville ikke rigtig starte og vi skubbede for at få den i gang.

Sommeren 1945 stod jo i fredens tegn. Hvidbjerg FDF havde lejet hytten "Venøborg" til årets sommerlejr. For at vi kunne være standsmæssig klædt skulle vi jo gerne have en uniform, men de var ikke til at købe p g a rationeringen som stadig var der. Mor ofrede et lagen som blev farvet grå i den rigtige farve og syede så uniform efter en model. Mor var i det hele taget opfindsom. En gammel men ikke slidt jakke af fars viste sig ved opsprætning på vrangen at have et fint ternet mønster. Af den syede hun den lækreste vindjakke til mig som jeg i en del år var meget stolt af.

Turen til Venø var en oplevelse for sig. Det foregik om bord på en skonnert ejet af en Jegindboer(måske Jens Rytter?). Den lagde til ved købmand Pedersens anløbsbro ved siden af dæmningen hvor han også havde en lagerbygning på pæle. Ankommet til Venø blev der ankret op ud for hytten og alle blev efterhånden roet i land med alle pakkenelliker og proviant. Ved tilmeldingen havde vi afleveret rationeringsmærker så der kunne indkøbes de nødvendige varer.

Om søndagen gjorde skonnerten igen en tur frem og tilbage til Venø. Det var med besøgende forældre m fl som benyttede frihedssommeren til årets udflugt på den måde.

Lejren bød på de sædvanlige rutiner og lege, men også en aften med besøg af en modstandsmand der fortalte om dagene hvor de havde haft ophold netop i lejren som lå tilpas afsides. Det er senere gået op for mig at det var den navnkundige Rørbæk Madsen.

Sommeren 1946 gik sommerlejren til "Rendsborg" ved Vejle fjord. Jeg husker især en fantastisk hike gennem Grejsdalen som vi var på med opgaver og overnatning hos en bondemand i ladens halm.

I 1947 var der så Marselisborglejr og det står som højdepunktet i min FDF-erindringer. Jeg tror det var på det tidspunkt jeg fik min første rygsæk som jeg var meget stolt af og fulgte mig i mange år. Vi kørte med tog til Århus og derefter marcherede vi i store kolonner ud til Hørhaven med musikkorps i spidsen. I pauserne mellem musikken sang vi forskellige sange fra "March og Lejr" sangbogen og inden vi fik set os om var de 5 km tilbagelagt. Også den stort anlagte hike i Frijsenborg skov var en stor oplevelse med overnatning i bivauk og natøvelser.

Det var også på den tid at Hvidbjerg FDF af kredsens mangeårige kredsfører Johs. Hovgaard fik overdraget et ret stort område ved Søndbjerg Strand med henblik på at få etableret en lejrbygning. Det første der skete var at der skulle plantes et læbælte rundt langs en del af området og det deltog vi i med stor iver. Der blev senere opført en bygning af en tidligere flygtningebarak fra krigens tid. Den fik ved indvielsen navnet "Lyngtoppen". Et godt navn der svarer til beliggenheden højt hævet over strandområdet.

Tilbage til årene først i 40'erne. Skoleferierne var en tid vi så hen til. Der var ikke noget der hed lange rejser mv, men hvert år var vi på ferie en uges tid hos nogle af mors søskende i Hvidbjerg, hvor også kusiner fra Vildbjerg var på besøg. Vi cyklede som regel til Flovlev strand og badede. Mens bedstefar endnu boede i Hvidbjerg cyklede vi om kap med ham på hans karakteristiske sofacykel. Han kunne godt vinde, men han var jo da også kun først i 70'erne og frisk og rørig. Der var kun ringe trafik i øvrigt der under krigen med benzinmangel. En sommer var også mors ældste brors børn fra Tølbøl med og på Jegindø hos os. Vi var så en halv snes børn samlet og et billede viser at vi bl a havde sjov med leg der skulle forestille et bryllup med optog.

Et år var Jens og de større kusiner på tur til Tølbøl. Jeg var ikke med og det syntes moster vist var synd for mig, så hun og Niels inviterede mig med til Holstebro og se cirkus. Det skulle jo foregå på cykel og da vi nærmede os Ausumgård på vej fra Struer var jeg blevet så træt at jeg måtte stoppe op. Heldigvis var der et ishus lidt længere fremme og efter at have sundet os lidt der og fået en is fortsatte vi og fik en god oplevelse ud af det. Ud over cirkus var vi også i den zoologiske have som dengang lå hvor nu Anlægget er. Jeg husker tydeligt at der lige ved indgangen var et stort voliere hvor der var en påfugl med udslået halefjer. Sådan en havde jeg aldrig før set.

Det skete af og til at bedstefars var på dagsbesøg hvad var meget hyggeligt. Han kunne fortælle at han som dreng havde været med til at drive gæs til Københavnerdamperen som besejlede Limfjorden. Ankommet til København drev de gæssene gennem gaderne op til gåsetorvet hvor de blev solgt på markedet. Han havde også været med på besøg hos sin bedstemor et sted noget vesten for Humlum og hvor de var taget med toget til Humlum og derfra var gået frem og tilbage. Når han var på besøg skulle han altid ud at gå en lille tur for at mindes gamle dage. Turen endte som regel hos en af hans gamle barndomskammerater, Niels Noermark. De havde siddet på skolebænk sammen. Han var for øvrigt én af de sidste mænd på øen der brugte de gamle typer trætræsko. Vi var altid spændte på når vi skulle sige farvel til bedstefar, for der vankede sædvanligvis en daler ved afskeden og det var vældig mange penge for os børn.

Efter at bedstefars flyttede til Strib (1941) var vi alle fire flere somre derovre på besøg i flere dage. Vi rejste med tog til Fredericia og gik ned til havnen hvor der var en lille rutebåd til Strib. Strib var blevet et yndet sted for rentiere efter at Lillebæltsbroen var bygget og jernbanefærgen mellem Strib og Fredericia var ophørt.. Husene var billige til salg på grund af stor fraflytning hvad også mors farbror Skovgård havde fundet ud af og havde slået sig ned der. En lille kuriositet var at bedstefar i haven dyrkede tobaksplanter ligesom mange andre især på Fyn. Hver husejer måtte have 20 planter uden at betale afgift af dem. Bedstefar var nok ret med på noderne i al almindelighed men én ting skilte sig ud fra hvad vi var vant til, han havde den skik med fra tidligere tid at han bad bordbøn. Den lød sådan før middagsmaden: "I Jesu navn går vi til bords / at spise drikke på dit ord

/ gud til ære os til gavn / så får vi mad i Jesu navn. Amen” og efter maden: ”Vi takker dig miskundelig / for mad og drikke rundelig o s v....Amen”. Jeg kan endnu høre for mig hvordan han rullede på r’erne i drrrikke og rrrundelig.

Samtidig med disse besøg var vi også hos farbror Niels’s som boede i Fredericia hvor han var trafikkontrollør. Han havde haft en lille hemmelighed for konen. En dag hvor hun ville tømme hans jakkelommer før den blev sendt til rensning fandt hun en kvittering for garageleje. Han måtte så forklare at han havde købt en ny Opel Kadet personbil som stod opstaldet hos forhandleren til brug når krigen var forbi. Det var vist en udmærket investering, men han beholdt den nu og fik da også taget kørekort, men nogen ørn til at køre blev han vist ikke. Vi fik fortalt at en gang hvor de skulle med Storebæltsfærgen bad han en ansat matros om at køre bilen på og af færgen for sig fordi han følte sig usikker.

Om julen var der også tradition for at hele mors familie var samlet i Hvidbjerg. Selve juleaften blev holdt hos bedstefars, juledag var vi hos mosters og 2. juledag hos Alfreds. Menuerne var de traditionelle med and eller gås og medisterpølse. Risallemande med én mandel til dessert. Vi sov rundt omkring hos dem i de gamle loftsværelser der ellers stod ubenyttede hen fra tidligere. Det var med gamle vadmelsdyner så tunge og der var koldt på værelserne, men vi sov to og to og nogle timer forinden var der lagt en varmedunk i sengen. Det var egentlig ret hyggeligt. Foruden de obligatoriske kirkegange både juleaften og første juledag gik tiden som regel med leg med de nye julegaver og spil såsom ludo, dam, æsel, sorteper, mikado mm. Om aftenen var der stillet slik, nødder, småkager frem ligesom der blev serveret appelsiner og æbler. Mændene hyggede sig med snakken og pibe- og cigarrygning mens damerne også snakkede mens strikke- og broderetøjet flittigt blev bearbejdet.

Der blev ikke spillet kort, da det fra tidligere tid blev anset for syndigt ligesom dans og drikkeri. Senere hen fik mor dog lært at spille Olsen, 31, 500 og lignende underholdningsspil. Far havde også givet sig selv lov til at drikke en snaps - for helbredets skyld - så han modtog gerne en sådan flaske når lejlighed bød sig. Måske han tænkte tilbage på sin drengetid hvor han fortalte at han næsten daglig løb til købmanden for at få fyldt ”æ Skægmand”, en stentøjsflaske med brændevin. Forældrene drev Snebjerg gamle mølle og mens bønderne ventede på det maledede korn var der udskænkning af brændevin.

Hvert efterår omkring mors fødselsdag den 7. november havde vi hele hendes familie til sammenkomst og da var der ålegilde. Det var jo lige efter ålesæsonen så det var oplagt at det var på menuen. Vi havde så en kogekone, Karen Grud, til at stå i køkkenet og stege dem på panden efter at de var vendt i mel og rasp. De blev stegt i smør og efter hver pandefuld blev panden tømt for fedtstof før næste hold kom på. Tilbehøret bestod af kogte kartofler med hvid sovs og med smeltet smør til at hælde oveni. Alle spiste så de var ved at revne, og ålebenene skulle helst nå mindst én gang rundt langs tallerkenkanten. Desserten var tit syltede pærer af egen avl med flødeskum og derefter kaffebord med kager.

I sommeren 1946 skete der en væsentlig ændring i min dagligdag. Vi var fire elever fra klassen der efter 6. skoleår var blevet meldt ind i realskolen i Hvidbjerg. Vi gik ind i 2. klasse men betingelsen var at vi vinteren forinden havde fået begynderundervisning i engelsk og tysk. Denne undervisning foregik hos lærer Finderup efter skoletid. Endvidere begyndte vi at gå til konfirmationsforberedelse hos præsten i Hvidbjerg, da eleverne på realskolen blev konfirmeret om efteråret for at det ikke skulle gribe for meget ind i undervisningen. Konfirmationen var i Hvidbjerg kirke og jeg kan stadig huske præstens bibelskriftssted til mig ”Hvorledes holder en ung sin sti ren; derved at han holder sig efter dit ord”, salme 119, vers 9. Konfirmationsdagen var jo en

stor mærkedag og vi havde hele familien, både mors og fars til festmiddag. Jeg fik mit første rigtige sæt tøj med lange bukser. Det var af såkaldt celuld, da man stadig efter krigen ikke kunne få rigtig kamgarntøj. Det var noget stiv og kradsede godt.

I sommerhalvåret cyklede vi frem og tilbage til realskolen, men om vinteren var der efter krigen blevet en rutebiltrase som passede med undervisningstiden, så da havde vi månedskort til den. Kort efter at far fyldte 50 år fik han blodprop i hjertet hvad han blev temmelig svækket af og døjede med resten af sine dage med flere følgende tilbagefald. Han havde en længere sygeperiode hvor vi modtog fodtøj til reparation og jeg medbragte det til skomager Frickman i Hvidbjerg som vi fik en aftale med så vi fik 20% rabat på reparationsprisen. Sygdommen medførte at hans arbejdsevne blev betydelig nedsat men til alt held fik vi brevsamlingsstedet at passe. Det kan der læses om i det følgende tillæg.

Tiden på realskolen var en dejlig tid med helt andre udfordringer end i grundskolen. Jeg havde ret nemt med at følge undervisningen og fik pæne karakterer. Vi var nogle stykker der tog ekstra undervisning i Fransk, men det har jeg ikke yderligere dyrket sidenhen.

Det var almindeligt at vi elever fra oplandet havde madpakke med, da middagspausen kun var på en time. For at lette min hverdag foreslog moster at jeg kom hen til dem og spiste sammen med dem til middagsmaden. Det var meget fint for mig og jeg fik derved et meget nært forhold til dem. De havde ikke selv børn men da moster havde holdt mig over dåben og altså var min gudmor, følte hun måske noget særligt for mig. Det med dåben hvor jeg kun var 8 dage gammel kom sig af, at Jane og Alfred skulle giftes den efterfølgende lørdag og man kunne dengang ikke rejse ud med et udøbt barn. Som det var almindeligt dengang lå mor endnu i barselseng på min dåbsdag. Jeg har senere arvet mosters signetring med initialerne KS.

Det var med realskolen jeg i 1948 var på min første udlandsrejse som varede en uge og gik til Sverige, mere nøjagtig Gøteborg og Dalsland. Det var med "Sessan" linien fra Frederikshavn og i Dalsland sejlede vi fra Uddevalla og nordpå gennem småsøer og elve. En meget oplevelsesrig tur.

Realskolen sluttede med præliminæreksamen som det hed og ved afslutningsfesten fik jeg sågar en lille erindringsbog som flidspræmie. Det syntes jeg nu selv var lidt overdrevent, bare fordi jeg havde fået gode karakterer.

Natten efter afslutningen oplevede jeg for første gang at komme hjem tidlig morgen, da vi festede hele natten på en gård hvor der var inviteret til ungdomsfest. Vi morede os med forskellige lege og sanglege på gårdspladsen, hvor jeg for første gang lærte at danse Rits-Rats og skomagerpolka parvis med pigerne. Jeg var meget genert ved at røre sådan ved pigerne, men det gik da. Der blev ikke sagt noget da jeg kom hjem ud på morgenstunden ud over om vi havde moret os godt. Det undrede jeg mig noget over. Var man ved at være blevet halvvoksen?

Jeg havde søgt ind som elev ved både postvæsenet og toldvæsenet. Jeg fik positivt svar fra begge steder og valgte så toldvæsenet, hvor jeg begyndte som elev i Struer den 1. august 1949, men det er en helt anden historie.

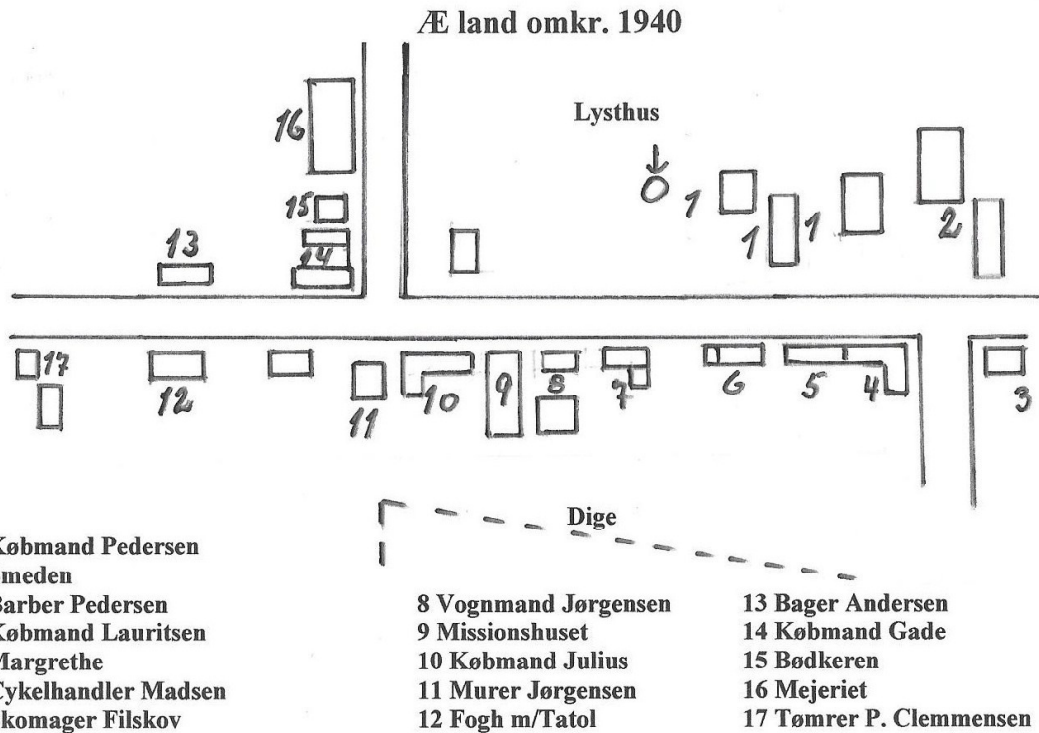
Jeg skrev en gang et lille hyldestdigt om min barndoms ø. Det kommer her til sidst:

Oh fjord - oh fjord - oh Limfjord
så blå og blank du spejler
den bedste plet på denne jord
Min ø i fjorden sejler

Oh ø - oh ø - oh Jegindø
med mark og enge grønne
Om ej du var min fødeø
du synes mig dog skønnest

oooooooooooooooooooooooooooo

Her er en lille skitse over hvordan bebyggelsen lå omkring 1940.

Jeg har også været i fotoarkivet og fundet nogle billeder som kan illustrere lidt om min barndom:

Hej! – her kommer jeg

Jens og mig på bagtrappen

Familiefotografering i køkkenhaven med nyt udhus i baggrunden

Sommerbesøg af kusinerne fra Vildbjerg og Tølbøl

Cyklende drenge

En forårsdag i Solen

Hos fotografen i 1934

Hos fotografen i 1939

Bedstefar med besøg af mor og moster i Aarhus

Skolebillede fra 2. klasse i 1942

Skolebillede fra realskolen i 1946

Tillæg om postbefordringen på Jegindø

Uddrag af korrespondance om emnet.

Jeg skriver til dig på opfordring af Ejvind Roy Madsen, gammel Jegindødreng ligesom mig. Han fortæller at du søger oplysning om posttrafikken til og fra Jegindø og det kan jeg give nogle oplysninger om, da mine forældre havde brevsamlingsstedet på Jegindø fra 1947 til ca. 1973. (slutdatoen husker jeg ikke nøjagtigt). Min far døde i 1965, og så fortsatte min mor en del år derefter. Hun blev 70 år i 1973.

Denne posttrafik såvel breve og værdipost som pakkepost foregik i lærredssække. Breve og værdiposten i en lille sæk/pose forsynet med hængelås.

Transporten foregik med "Postbilen" som indtil først i 50-erne var en stor sort 4-dørs personbil - vistnok af mærket Ford. Den var særlig lang og havde foruden normale bagsæder også klapsæder der kunne løftes op fra gulvet mellem for- og bagsæderne. Den havde også tagbagagebærer og bagagebærer bagud, som dog var fjernet i årene med gasgenerator, men derom senere.

Postbilen var ejet af og blev kørt af landpostbud Jens Bjerregård indtil ca. 1950. Hvornår han begyndte kørslen, ved jeg ikke, men formentlig en del år før krigen. Bjerregårds to døtre bor også i dag på Jegindø lige over for kirken på østsiden af Kongevejen. Mon ikke det er nr. 2 og 4. De kan nok fortælle mere om det. Deres bedsteforældre havde brevsamlingsstedet i en lang årrække før mine forældre.

Derefter blev ruten overtaget af Jens Søe Drejer.

Han udskiftede bilen med en Packard årgang ca. 1927-28. En stor og flot sortlakeret bil.

Det var også en særlig lang model der havde klapsæder mellem for- og bagsæderne ligesom den foregående.

Det blev fortalt at den tidligere havde tilhørt kongehuset under Christian den 10.

Senere kom Svend Nielsen til og han betjente ruten med en VW folkevognsrugbrød så vidt jeg husker.

Postbilen "Æ postbil" var noget af en institution på Jegindø. Der blev foretaget to daglige ture.

Morgenbilen kørte tidlig morgen, hvor posten til øen blev afhentet på stationen i Hvidbjerg og afleveret på brevsamlingsstedet. Her blev posten opsorteret til de to ruter, der var på øen, og overgivet til budene, der udover posten også havde abonnerede dagblade med til omdeling.

Om eftermiddagen - vist kl. 15.00 - kørtes anden tur med dagens post fra øen.

Den returnerede ved 17.30 tiden hvor den medbragte abonnerede eftermiddagsdagblade. Flest venstreavisen "Thisted Amts Tidende" men vist også højreavisen - mon den ikke hed "Thisted Avis" ? De abonnenter der ønskede selv at hente om aftenen kunne tilmelde sig den ordning. Aviserne blev så lagt på disken i mine forældres butik (skomagerforretning) i en halv time og resten derefter lagt til afhentning i en særlig kasse, der sad på bygningens nordmur - det fungerede udmærket.

Postbilen tjente også andet formål, nemlig personbefordring.

Jeg husker ikke om og i givet fald hvor meget rutebilkørsel, der var mellem Hvidbjerg og Jegindø under krigen, men det kom der i hvert fald kort efter.

Men postbilen havde næsten altid passagerer med, især om eftermiddagen. Da kunde den være propfuld, som man siger. Dvs. der kunne være mindst en halv snes med og måske flere når nogle var børn.

Årsagen til at postbilkørslen kunne opretholdes under krigen skyldtes at den var blevet monteret med gasgenerator, da der jo ikke kunne købes benzin til driften. Jeg husker også, at der var rutebildrift fra Hvidbjerg til Thisted-Struer ruten. De var også forsynet med gasgeneratorer. Både dem og postbilen blev holdt mekanisk i gang af min onkel, mekaniker Niels Sørensen, der havde autoværksted som nabo til rutebilejeren.

Hej allesammen

Nu må jeg på banen igen, da emnet ligesom er blevet udvidet til også at omfatte Jegindø brevsamlingssted.

Jeg forlod øen som 16-årig i 1949, men her kommer hvad jeg sådan kan huske fra tiden.

Der står et sted at Niels Chr. Yde overtog postruten efter Jens Søe. Det husker jeg ikke. Var det ikke et kort åremål før Svend Nielsen?.

Jeg husker også tiden før 1947, hvor det var hos Lars Møller Trap's det foregik. Jeg tror det er rigtig at det var konen der havde kontrakten, men det kan Ruth Bjerregård nok gøre rede for. Det var forøvrigt en elskelig gammel dame, hvor der godt kunne vanke en småkage når man som barn var der i et ærinde. Det skete nu ikke så tit, da postbudene dengang modtog post på ruten til viderebefordring, i hvert fald breve og pengeforsendelser.

Angående "Æ Røn"-rute tror jeg at Søren Havs rute blev overtaget af hans søn Niels Hav, som også overtog den fædrene ejendom derude.

Det var ikke en fuldtidsstilling og jeg mener den blev aflønnet efter timetakst, hvorimod Jens Bjerregård formentlig var egentlig tjenestemandsansat postbud.

Forhistorien til at mine forældre overtog brevsamlingsstedet var at min far et halv års tid forinden havde fået en blodprop i hjertet og var temmelig svækket af det. Det kneb derfor for ham at overkomme skomagerarbejdet, hvorfor han søgte og fik hvervet som brevsamler. Min far var iøvrigt ikke ukendt med hvervet da hans mor var brevsamler i Snejbjerg fra en gang i tyverne og til 1942, hvor min ugifte faster overtog hvervet i mange år derefter. Det er rigtig som Ernst skriver at butikssalget var af mindre omfang derefter. Tidligere og især under krigen sad han på værkstedet fra morgen til sen aften, da han udover reparationer af sko, gummistøvler og fiskernes gummitøj (mest min mor) også fremstillede træsko efter måltagning. Det var forresten en ret stor artikel. Der var dengang også et mindre sortiment af alle slags fodtøj og især gummistøvler var en stor og eftertragtet artikel under krigen. (Priserne det var i maksimalprisernes tid.) Han forhandlede forøvrigt også tobaksvarer fra tobaksfirmaet Petersen & Sørensen, Horsens.

Brevsamlingsstedet var lokaliseret i den ene ende af den aflange spise-/dagligstue og med adgang gennem en dør der vendte hen imod butikken, som altså fungerede som en slags forgang. Inventaret var et stort dobbelt skrivebord med plads fra begge sider. Herpå stod såvel brevvægten som pakkevægten og hvor også stempler og stempelpude stod. Man kunne sidde på den ene side og udfylde eventuelle papirer ligesom postbudene sad her og lavede deres afregninger.

Jeg skrev tidligere at min mor, Kathrine, holdt op ca 1973. Det rigtige er vist 1975. Eyvind bruger udtrykket "institution" om hende og det er ikke helt forkert. Hun var ikke mundlam, som man siger på de kanter, og hun havde en god hukommelse. Når dertil kommer at hun var opvokset på Thyholm og siden giftermålet i 1929 havde opholdt sig på Jegindø, ja så var der basis for et omfattende lokalkendskab som hun gerne delte ud af. Der kom jo en del mennesker i "butikken" så der kunne hele tiden holdes a jour med og diskuteres begivenheder i nær og fjern. Altsammen på den gode måde; det man i dag vil kalde "at komme hinanden ved"

Jeg har været i fotoarkivet men der er ikke så meget relevant.

Jeg har dog fundet noget og taget nogle kopier som jeg vedhæfter. Kvaliteten er så som så.

Det sidste er et avisudklip af "strøget" - "opp i æ land" (før det hed Kongevejen) - med huset i forgrunden. Jeg kan ikke genkende personerne. Måske andre kan. Det er efter gadelygterne er sat op og i minicyklernes tid. Avisen er Thisted Dagblad. Jeg ved ikke hvornår den fik navneændring fra Amtstidende.

Til venstre for fordøren ses butiksvinduet.

Bag det første vindue efter fordøren stod skrivebordet. De to næste er i spise-/dagligstuen og de to sidste i "Æ pæn stow"

Far ved skrivebordet

Husfacaden med postkassen

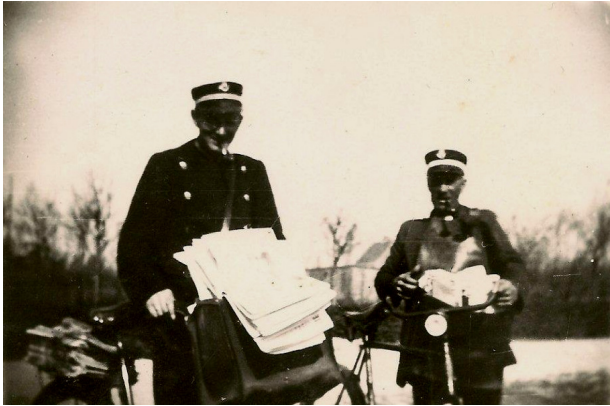

Mor og far nyder aftensolen

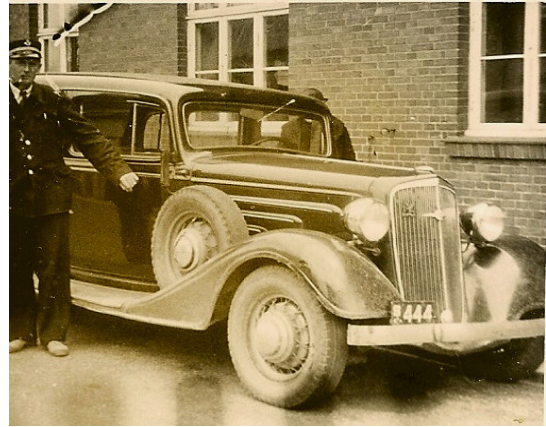

Avisudklip af "Strøget" – "Opp i æ land"

Her er en lille efterfølgende billedserie vedrørende postbefordringen på Jegindø.

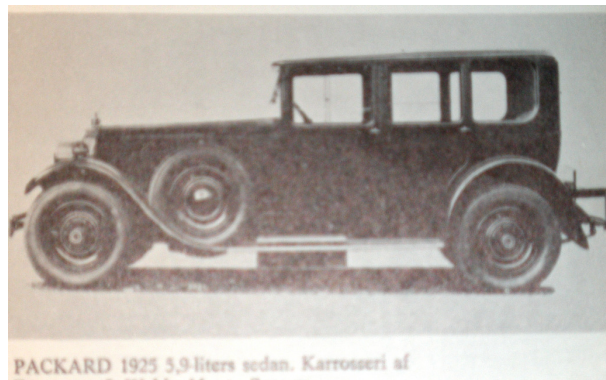
Jens Bjerregaard og Søren Hav klar til at dele posten ud

Jens Bjerregaard med S 444. Den der kørte med Generator under krigen

Jens Bjerregaard med den første postbil

En Packard lignende den Jens Søe brugte

oooooooooooooooooooooooooooo

Afsluttet februar 2013.

Efterskrift

Jeg blev i 2012 opfordret til at beskrive lidt om postgangen og brevsamlingsstedet på Jegindø. Det satte efterfølgende noget i gang i mig, da jeg ofte af mine børnebørn var blevet opfordret til at fortælle og nedskrive hvad jeg kunne huske om min barndom på øen.

Resultatet blev et helt lille skrift som jeg kaldte ”Opp i æ land o’ Jegind” og som jeg blev færdig med i februar 2013. Som forelæg til forsiden har jeg hentet omridset fra den gamle Jegindø-folder, mens billederne for det meste er mine egne men et par stykker udlånt af Ruth Bjerregaard.

Nu her for nylig faldt jeg over Hugo Odgaards ”Tidsbilleder” i lokalarkivet og det faldt mig ind, at mine skriverier egentlig også var en art tidsbillede fra slut-trediverne og fyrreerne og passende kunne supplere for det meste med tiden før hans erindringshorisont.

Efter kontakt til Eyvind Roi Madsen og Lars Kanstrup blev jeg opfordret til at overlade mit skrift til indlemmelse i lokalhistorisk arkiv, hvad hermed er sket.

Hvis der indimellem kan være tale om erindringsforskydning må læserne have mig undskyldt. Tak fordi I læste med. Håber det var til fornøjelse og venlig erindring.

Kyndelmissedag 2015. Christen Filskov